

Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně – humanitní a pedagogická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Marta Kracíková

Katedra: sociálních studií a speciální pedagogiky
Studijní program: sociální práce
Studijní obor sociální pracovník
(kombinace):

NEZAMĚSTNANOST UNEMPLOYMENT

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-3023

Autor:
Marta KRACÍKOVÁ

Podpis:

Adresa:
Vltavská 252
460 10, Liberec 10

Vedoucí práce: doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
94	22	0	26	15	2

V Liberci dne: 15.4.2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Marta Kracíková
adresa: Vltavská 252, 460 10 Liberec 10
studijní obor (kombinace): Sociální pracovník
Název BP: **Nezaměstnanost**
Název BP v angličtině: **Unemployment**
Vedoucí práce: Doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.
Konzultant:
Termín odevzdání: 15. 4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

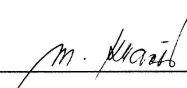
vedoucí katedry

Převzal (kandidát): MARTA KRACÍKOVÁ

Datum:

18. 2. 2010

Podpis:

Název BP: NEZAMĚSTNANOST

Vedoucí práce: Doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Podpis:

Cíl: Ověření teoretických poznatků v praxi v oblasti dopadů nezaměstnanosti na způsob života nezaměstnaného jedince.

Požadavky:

1. Vymezení základních pojmů.
2. Projektování průzkumu.
3. Sběr dat.
4. Interpretace dat.
5. Formulace závěrů a návrh opatření.

Metody: Dotazník, analýza a zhodnocení získaných poznatků.

Literatura: Právní předpisy o zaměstnanosti. 6. dopl. vyd. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006. 168 s. ISBN 80-86878-36-8.
KREBS, V. a kol. Sociální politika. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
BROŽOVÁ, Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. ISBN 80-86429-16-4
MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. 172 s. ISBN 80-86429-08-3
BUCHTOVÁ, Božena. aj. Nezaměstnanost Psychologický, ekonomický a sociální problém. 1.vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 15.4.2010

Marta Kracíková

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu práce doc. Ing. Jiřímu Vackovi, CSc., za poskytnutí cenných rad pro bakalářskou práci.

Název bakalářské práce:	Nezaměstnanost
Název bakalářské práce:	Unemployment
Jméno a příjmení autora:	Marta Kracíková
Akademický rok odevzdání bakalářské práce:	2010
Vedoucí bakalářské práce:	doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Souhrn

Bakalářská práce je věnována problematice nezaměstnanosti a dopadů nezaměstnanosti na způsob života nezaměstnaného jedince. Zaměstnání umožňuje člověku zařazení ve společnosti a znamená uspokojení a smysl života. Při ztrátě zaměstnání hledá oporu ve svém okolí a hlavně způsob zajištění existence.

Cílem této bakalářské práce je ověření teoretických poznatků v oblasti dopadů v nezaměstnanosti na způsob života nezaměstnaného jedince. Práce je zaměřena na způsob života, který většinou nedobrovolně volí nezaměstnaný, a na snahu, jak se opětovně zařadit do pracovního způsobu života, za pomoci metod sociologického výzkumu. Hlavním zdrojem ke zjištění praktických informací je dotazník, který byl předložen nezaměstnaným vedeným na úřadu práce. Ke zjištění byly dále použity materiály, především odborná literatura, která se vztahuje k danému tématu. Na základě zjištěných informací byla problematika vyhodnocena.

Při studiu důsledků nezaměstnanosti je práce zaměřena na postoje uchazečů o zaměstnání, způsob hledání zaměstnání a změny, které nastanou se změnou situace pro nezaměstnaného a jeho nejbližšího okolí.

Zásadními závěry, které z práce vyplynuly, jsou následující skutečnosti: nezaměstnanost ovlivňuje rodinné/partnerské soužití nezaměstnaného a že má vliv na využívání času nezaměstnaného. Pokud jde o finanční situaci nezaměstnaného, pak pokles příjmů v nezaměstnanosti má vliv na životní úroveň a vydání nezaměstnaného a jeho rodiny, přičemž nejvíce se pokles příjmů projevuje v oblasti vydání za bydlení. Nezaměstnaný cítí nejvíce ohrožení v podobě ztráty pracovních návyků a nová situace u něj vyvolá velkou snahu o získání nového pracovního místa. Nezaměstnaného v jeho životní situace nejvíce podpoří rodina a partner.

Klíčová slova

Nezaměstnanost	Bakalářská práce Marty Kracíkové
Seznam klíčových slov	Nezaměstnanost, dopady nezaměstnanosti, způsob života nezaměstnaného jedince, zaměstnání, ztráta práce, sociologický výzkum, dotazník, hledání zaměstnání, lidský kapitál, trh práce, práce, materiální a sociální deprivace, pomoc rodiny, dlouhodobá nezaměstnanosti, sociálně patologické jevy, politika zaměstnanosti, pracovní uplatnění, životní strategie nezaměstnaných, výzkumné šetření, ohrožení v nezaměstnanosti, informace o uplatnění na trhu práce, zdroje nabídek zaměstnání, přijímací pohovor, pokles příjmů, pokles životní úrovně.

Název bakalářské práce:	Nezaměstnanost
Název bakalářské práce:	Unemployment
Jméno a příjmení autora:	Marta Kracíková
Akademický rok odevzdání bakalářské práce:	2010
Vedoucí bakalářské práce:	doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Summary

My bachelor work is devoted to the questions of unemployment and impact of unemployment to the life pattern of a jobless individual. An occupation makes a person possible to be included into the society and it constitutes a satisfaction and a meaning of life. Loosing job an individual search for a stand-by in his surrounding and especially he search for a way to ensure its subsistence.

The bachelor work does consist of verification of desk knowledge in the area of impact of unemployment to the life pattern of a jobless individual. The work focuses on the life pattern, which a jobless individual chooses, mostly involuntarily. The work is aimed on the jobless individual effort to rejoin the working life. To prove these facts, it does make use of the sociological research. A questionnaire is considered as a main source to ascertain practical facts. It was put forward to the jobless individuals being registered for a labour office. To search for these practical facts the materials were used, above all specialized literature being related to this topics. On the basis of the observed facts the topic was analysed and evaluated.

By analysing of the impact of the unemployment the work is aimed on the attitudes of the job applicants, their way of job seeking and the changes, which will arise out of a situation change for the jobless individual and his closest surroundings.

The main conclusions resulted from the work are as follows: the unemployment does influence a common life of a jobless individual in his family and it does influence the leisure of the jobless individual. As for the financial situation of a jobless individual, the income decline does influence the standard of living and the outcomes of a jobless individual and his family. It appears the most significantly in the area of inhabitation outcomes. The jobless individual does feel the most significantly the threat consisting of the loss of the work habits and a new situation will produce a sizable pursuit of a job allocation. The jobless person will be the most supported by his family and partner.

Keywords

Unemployment	Bachelor Work of Marta Kracíková
List of the Keywords	Unemployment, impacts of unemployment, life patterns of a jobless individual, job, loss of work, sociological research, questionnaire, apply for a job, human resources, labour market, work, material and social inanition, help of the family, long-term unemployment, social pathologic phenomenon, policy of employment, working fulfilment, strategy of life of the jobless individuals, research, threat during the unemployment, information on the labour market use, resources of the job offers, interviewing, income decline, decrease of the standard of living.

Název bakalářské práce:	Nezaměstnanost
Název bakalářské práce:	Chômage
Jméno a příjmení autora:	Marta Kracíková
Akademický rok odevzdání bakalářské práce:	2010
Vedoucí bakalářské práce:	doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Resumé

Mon travail de fin d'études de bachelier est dédiée le chômage et l'incidence de chômage à la façon de la vie de l'individu sans-travail. L'emploi permet l'homme de s'incorporer dans la société et cela importe satisfaction et but de la vie. Ayant perdu l'emploi l'homme cherche soutien dans ses environs ainsi que la façon d'assurer son être.

Le but de ce travail de fin d'études de bachelier est de vérifier des connaissances théoriques dans le domaine des incidences de chômage à la façon de la vie de l'individu sans-travail. Le travail est axé à la façon de vie qui est choisie par le chômeur non-volontairement en majorité, et aux efforts de s'intégrer à la façon de vie de travail. Les méthodes de la recherche sociologique sont utilisées. Pour constater des renseignements pratiques, un questionnaire est le source essentiel qui a été soumis aux chômeurs étant enregistrés par un bureau de travail. Les matériaux ont été utilisés, la littérature spécialisée se rapportant au sujet. Sur la base de renseignements obtenus la problématique a été évaluée.

Etudiant les incidences de chômage le travail est axé aux attitudes des candidats à l'emploi, la façon de chercher de l'emploi et les changements se produisant simultanément au changement de la situation de chômeur et son environs.

Les conclusions essentiels ayant résolu de travail, sont des faits suivants : le chômage influence la cohabitation de famille / de partenaire de chômeur et l'emploi de temps de chômeur. En ce que concerne la situation financière de chômeur la baisse de revenu en chômage influence le niveau de la vie et des dépenses du chômeur et sa famille, la baisse de revenu se manifeste le plus évidemment dans le domaine des dépenses de habitation. Le chômeur ressent du menace le plus sous forme de perte des coutumes de travail et la situation nouvelle provoque un grand effort de rattraper une poste de travail nouveau. La famille et le partenaire soutiennent le chômeur dans la situation de vie le plus.

Mots clefs

Chômage	Travail de fin d'études de bachelier de Marta Kracíková
Liste des mots clefs	Chômage, incidence de chômage, façon de la vie de l'individu sans-travail, emploi, perte de l'emploi, recherche sociologique, questionnaire, recherche de travail, sources humaines, marché de travail, travail, déprivation matérielle et sociale, aide de la famille, chômage de longue durée, phénomène social pathologique, politique d'emploi, satisfaction de travail, recherche, menaces de chômage, renseignements sur le marché de travail, sources de l'offre d'emploi, entretien d'embauche, baisse de revenu, diminution de niveau de la vie.

Obsah bakalářské práce

<i>Prohlášení</i>	4
<i>Poděkování</i>	5
<i>Souhrn</i>	6
<i>Klíčová slova</i>	7
<i>Summary</i>	8
<i>Keywords</i>	9
<i>Resumé</i>	10
<i>Mots clefs</i>	11
<i>Obsah bakalářské práce</i>	12
I. TEORETICKÁ ČÁST	16
1 ÚVOD	17
2 VYMEZENÍ POJMŮ	18
2.1 LIDSKÝ KAPITÁL.....	18
2.2 TRH PRÁCE	19
2.3 NEZAMĚSTNANOST.....	19
2.4 ČLOVĚK JAKO SOUČÁST SPOLEČNOSTI.....	22
2.5 PRÁCE.....	23
3 NEZAMĚSTNANÝ JEDINEC	24
3.1 NEZAMĚSTNANÝ JEDINEC A RODINA.....	25
3.2 POMOC RODINY	26
3.3 MATERIÁLNÍ A SOCIÁLNÍ DEPRIVACE	27
3.4 DLOUHODOBĚ NEZAMĚSTNANÝ JEDINEC	27
4 DLOUHODOBÁ NEZAMĚSTNANOST	29
4.1 ZKUŠENOST NEZAMĚSTNANOSTI.....	30
4.1.1 Zhoršení životní úrovně.....	30
4.1.2 Změny ve vnímání času.....	30
4.1.3 Způsob a trávení volného času.....	31
4.1.4 Sociální izolace	31
4.1.5 Teorie stigmatu.....	31
4.1.6 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy.....	32
5 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI	33
6 NEZAMĚSTNANOST A VÝZNAM PRACOVNÍHO UPLATNĚNÍ	38
7 ŽIVOTNÍ STRATEGIE NEZAMĚSTNANÝCH	39
II. PRAKTICKÁ ČÁST	40
8 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	41

9	PŘEDPOKLADY	42
9.1	FORMULACE PŘEDPOKLADŮ	42
9.1.1	<i>Předpoklad A.....</i>	42
9.1.2	<i>Předpoklad B.....</i>	42
9.1.3	<i>Předpoklad C.....</i>	42
9.1.4	<i>Předpoklad D .....</i>	42
9.1.5	<i>Předpoklad E.....</i>	42
9.1.6	<i>Předpoklad F.....</i>	43
9.1.7	<i>Předpoklad G .....</i>	43
9.2	ZÁKLADNÍ VÝCHODISKO.....	43
10	METODA A VZOREK VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ (SBĚR DAT).....	44
10.1	VZOREK RESPONDENTŮ	44
10.2	OBSAH DOTAZNÍKU.....	44
10.3	ROZBOR OTÁZEK DOTAZNÍKU A JEHO VÝZKUMNÉ CÍLE.....	44
10.3.1	<i>Část I. Statistické údaje o respondentovi: .....</i>	44
10.3.2	<i>Část II. Věcný obsah dotazníku.....</i>	45
11	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ (INTERPRETACE DAT).....	47
11.1	VÝSLEDKY ČÁSTI I. STATISTICKÉ ÚDAJE O RESPONDENTOVÍ	47
11.1.1	<i>Pohlaví respondenta.....</i>	47
11.2	VĚK RESPONDENTŮ.....	48
11.2.1	<i>Rodinný stav.....</i>	49
11.2.2	<i>Nejvyšší ukončené vzdělání.....</i>	50
11.2.3	<i>Počet členů v domácnosti.....</i>	51
11.2.4	<i>Délka nezaměstnanosti.....</i>	52
11.3	VÝSLEDKY ČÁSTI II. VYHODNOCENÍ VĚCNÉHO OBSAHU DOTAZNÍKU	53
11.3.1	<i>Největší ohrožení v nezaměstnanosti.....</i>	53
11.3.2	<i>Pocity nezaměstnaného při ztrátě zaměstnání.....</i>	54
11.3.3	<i>Informace o možném uplatnění na pracovním trhu.....</i>	55
11.3.4	<i>Zdroje pro získávání nabídek zaměstnání .....</i>	56
11.3.5	<i>Pocity, které vyvolala změna pracovní situace.....</i>	57
11.3.6	<i>Stupeň ochoty k získání pracovního místa.....</i>	58
11.3.7	<i>Chování při přijímacím pohovoru.....</i>	59
11.3.8	<i>Pokles příjmů a celkové životní úrovně.....</i>	60
11.3.9	<i>Vliv poklesu příjmů v nezaměstnanosti na vydání.....</i>	61
11.3.10	<i>Následky ztráty zaměstnání v rodině.....</i>	62
11.3.11	<i>Důsledky nezaměstnanosti na partnerský vztah .....</i>	63
11.3.12	<i>Vliv nezaměstnanosti na rodinu .....</i>	64
11.3.13	<i>Změny ve vnímání času .....</i>	65
11.3.14	<i>Hlavní duševní opora nezaměstnaného v těžkých chvílích.....</i>	66

11.3.15	Kolikátá nezaměstnanost v pořadí	67
11.3.16	Nejdelší nezaměstnanost	68
12	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ, SROVNÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT S PŘEDPOKLADY	69
12.1	PŘEDPOKLAD A	69
12.1.1	Shrnutí výsledků A.....	69
12.2	KOMENTÁŘ, VYHODNOCENÍ A.....	69
12.3	PŘEDPOKLAD B.....	70
12.3.1	Shrnutí výsledků B.....	70
12.4	PŘEDPOKLAD B1.....	70
12.4.1	Shrnutí výsledků B1.....	70
12.5	KOMENTÁŘ, VYHODNOCENÍ B A B1	70
12.6	PŘEDPOKLAD C.....	71
12.6.1	Shrnutí výsledků C	71
12.7	PŘEDPOKLAD C1.....	71
12.7.1	Shrnutí výsledků C1.....	71
12.8	PŘEDPOKLAD C2.....	71
12.8.1	Shrnutí výsledků C2.....	72
12.9	KOMENTÁŘ, VYHODNOCENÍ C, C1 A C2.....	72
12.10	PŘEDPOKLAD D	73
12.10.1	Shrnutí výsledků D	73
12.11	KOMENTÁŘ, VYHODNOCENÍ D.....	73
12.12	PŘEDPOKLAD E.....	74
12.12.1	Shrnutí výsledků E.....	74
12.13	KOMENTÁŘ, VYHODNOCENÍ E	74
12.14	PŘEDPOKLAD F	75
12.14.1	Shrnutí výsledků F.....	75
12.15	PŘEDPOKLAD F1	75
12.15.1	Shrnutí výsledků F1.....	75
12.16	PŘEDPOKLAD F2.....	75
12.16.1	Shrnutí výsledků F2.....	75
12.17	KOMENTÁŘ, VYHODNOCENÍ F, F1 A F2.....	75
12.18	PŘEDPOKLAD G	76
12.18.1	Shrnutí výsledků G	76
12.19	PŘEDPOKLAD G1	76
12.19.1	Shrnutí výsledků G1	76
12.20	KOMENTÁŘ, VYHODNOCENÍ G A G1	76
13	FORMULACE ZÁVĚRŮ – PŘEHLEDNÁ TABULKA.....	78
III.	SHRUTÍ.....	79

14	STATISTICKÁ DATA.....	80
15	SHRnutí - ZÁVĚR.....	81
16	ZDROJE.....	83
	PŘÍLOHY	85
	SEZNAM PŘÍLOH.....	86
	PŘÍLOHA Č. 1 FORMULÁŘ DOTAZNÍKU.....	87
	PŘÍLOHA Č. 2 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	90

I. Teoretická část

1 Úvod

Nezaměstnanost je tíživým problémem naší existence. V naší kultuře je role práce a zaměstnání důležitá, vede především k uspokojování základních lidských potřeb. Práce má hluboké kořeny v uspořádání naší společnosti, ale i v psychice člověka. Zaměstnání a pracovní vztahy jsou důležité pro identitu člověka, výkon zaměstnání je prostředkem společenského vzestupu. Společnost očekává, že jedinec bude své příjmy získávat prací, a vytváří mechanismy, které práci pro většinu jedinců činí jako zdroj jejich příjmů nezbytnou.

Cíle, sociální kontakty, styl a struktura našeho života a hlavně jednotlivých dnů jsou spojeny s naším zaměstnáním. Naše vzdělání je přípravou na zaměstnání. Nelze o každé práci říci, že je příjemná nebo zajímavá. Pro jedince je však nezbytné, aby si prostředky na své potřeby vydělával, čili měl řádný příjem. Mezi další základní lidské potřeby, které jsou zaměstnáním uspokojovány, patří to, že si zaměstnaný člověk vytváří strukturu času. Svůj čas lidé organizují podle rytmu práce, smysluplně uspořádávají své další denní, týdenní, roční aktivity. Zaměstnání umožňuje pravidelné sdílení sociálních zkušeností, je ceněno pro stabilní sociální identitu. Jedinec se podílí na cílech a účelech zaměstnání, nutí ho k řadě aktivit. Za svou práci jedinec dostává mzdu či plat, které určují potřeby člověka. Čím je plat (mzda) vyšší, tím větší „potřeby“ člověk může uspokojit. Práce člověka zdokonaluje v jeho znalostech, dovednostech a schopnostech.

2 Vymezení pojmů

2.1 *Lidský kapitál*

Člověk jej získává v procesu učení. Zahrnuje nabývání znalostí a rozvíjení dovedností vzděláním. Další poznatky a zkušenosti člověk získává školením v práci a praxí. Je to proces investování do lidských schopností, který je podporován dalšími osobními vlastnostmi. Mezi ty lze zařadit cílevědomost, ctižádostivost, vytrvalost. Spolu se schopností např. kvalifikace se vytváří lidský kapitál. Čím vyšší investice jsou do lidského kapitálu, tím vyšší pak může být jejich zhodnocení v podobě mzdy kvalifikovaných či dokonce vysoce kvalifikovaných pracovníků. Pro lidi je mzda velkou motivací. Vyřazení z pracovního procesu je některými lidmi vnímáno jako zpochybnění vlastních schopností uplatnit se ve složitých společenských vztazích a být tak plnohodnotným členem společnosti.¹

Pokud se člověk dostane mimo pracovní proces v případě nezaměstnanosti, zejména dlouhodobé, ztrácí kvalifikaci, nezískává pracovní zkušenosti, nerozvíjí schopnosti, ztrácí své místo ve společnosti, společenské kontakty a vztahy. V tu chvíli tak nezaměstnanost znehodnocuje lidský kapitál. Vzdělaní lidé jsou však schopni splnit vyšší nároky trhu práce.

„Práce je nástrojem kariéry i společenského vzestupu, je naplněním motivací, ambicí i ctižádosti i radosti. Práce je ústředním institutem, který organizuje život člověka a jehož prostřednictvím se člověk sám identifikuje a utváří si svoji identitu a svoje sebevědomí. Společnost očekává, že člověk který je schopen pracovat, bude získávat své osobní důchody především z práce, a vytváří k tomu příslušnou a ekonomickou a společenskou infrastrukturu. Z ní potom vyrůstá i společenská morálka založená na etice práce.“² Lidský kapitál je potřebné rozvíjet, prohlubovat a umět ho zhodnotit.

---

¹ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Str. 76.

² Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Citováno ze str. 106.

2.2 Trh práce

Střetává se zde nabídka služby práce určité profese, kterou nabízí spotřebitelé a poptávka po práci určité profese. Tu nabízí mnoho spotřebitelů současně s poptávkou po práci určité profese, kterou požaduje mnoho firem.³ Tržní hospodářství se skládá ze vzájemně propojených a závislých trhů. Jako dominujícím se jeví trh výrobků a služeb, které člověku slouží k uspokojování potřeb. Trh práce je v důsledku převodovým mechanismem mezi procesy výroby a spotřeby.

Trh práce je specifický v tom, že práce je funkcí pracovní síly a tudíž je svázána s osobností člověka. Ti, kteří práci prodávají – zaměstnanci, a ti, kteří práci kupují – zaměstnavatelé, firmy. Od trhu práce se očekává, že zabezpečí ekonomiku potřebnými pracovními silami a tyto pracovní síly pak zabezpečí odpovídajícími pracovními příjmy. Trh práce je výrazně ovlivňován ze strany státu. Jde zejména o pracovní zákonodárství, například úprava pracovní doby, stanovení minimální mzdy, délka školní docházky a podobně. To významně ovlivňuje stranu nabídky práce. Trh práce svým fungováním inklinuje k nerovnováze a k nezaměstnanosti.⁴

2.3 Nezaměstnanost

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo – patří sem zaměstnaní a nezaměstnaní dohromady. Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo – patří sem např. studenti, důchodci, ženy v domácnosti. Zaměstnaný je ten, kdo vykonává jakékoliv placené zaměstnání či sebezaměstnání, a to se týká i lidí, kteří práci mají, ale právě nepracují z důvodu například nemoci nebo dovolené. Nezaměstnaný je ten, kdo je schopen pracovat nebo do práce nastoupit, ale nemá placené zaměstnání ani sebezaměstnání a aktivně ho hledá.⁵

---

³ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Str. 20.

⁴ KREBS, Vojtěch, et al. *Sociální politika*. 4. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1. Str. 288-292.

⁵ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Str. 77.

Definice⁶ uvádí, že nezaměstnaný je ten, kdo není zaměstnaný. Řadí nezaměstnané do jedné roviny, jsou vyloučeni z pracovní činnosti. Dlouhodobá nezaměstnanost je spojena s výskytem opakované nezaměstnanosti v průběhu pracovního života jedince. Postihuje zejména nekvalifikované občany, mladistvé, zdravotně postižené, ženy s malými dětmi. K sociálním následkům pro jedince patří mimo jiné snížení životní úrovně, růst napětí v jeho rodině a ostatních interpersonálních vztahů, ztráta motivace. Adaptace závisí na celkové osobní a životní situaci jednotlivce a jeho osobnosti. Každý jedinec si v průběhu svého života tvoří žebříček hodnot. Mezi podstatné aspekty sociálního života patří zpravidla zdraví, uznání, rodinné štěstí a zajímavá práce. K získání trvalé práce je většinou potřeba změnit svůj postoj a své chování.

Nezaměstnanost je stav, ve kterém je člověk schopen a ochoten pracovat, ale nemá placené zaměstnání. Kritériem ochoty pracovat jsou kontakty s úřadem práce a potencionálními zaměstnavateli. Nezaměstnanost přesahující 6 – 10 % se považuje za společenský problém. Dlouhodobá nezaměstnanost výrazně přispívá ke vzniku chudoby.⁷

Plná zaměstnanost – znamená situaci rovnováhy na jednotlivých dílčích trzích práce, kdy se poptávané množství práce rovná nabízenému množství práce. Přirozená nezaměstnanost – je taková míra nezaměstnanosti, která obvykle převažuje, a skutečná nezaměstnanost se od ní neodchyluje, odpovídá velikosti nezaměstnanosti při plné zaměstnanosti. Je důsledkem celé řady stejnosměrně působících problémů. Odhady přirozené nezaměstnanosti se liší i pro různá časová období podle konkrétních podmínek fungování ekonomiky různých zemí.

Frikční nezaměstnanost – je součástí přirozené míry nezaměstnanosti. Patří sem lidé, kteří opustili původní pracovní místo a hledají nové. Svě místo např. opustili dobrovolně, protože hledají místo lépe placené, nebo ztratili místo v důsledku zavádění nových technologií případně organizačních změn v podnicích. Mohou dále hledat práci v novém bydlišti nebo vstupovat na trh po ukončení školy. Hledají si místo, které by jim

---

⁶ *Nezaměstnanost* - *Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2001, 17.10.2006 [cit. 2007-02-03]. Text v češtině. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Nezam%C4%9Bstnanost>>. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Nezam%C4%9Bstnanost-26.12.2009>

⁷ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0. Str. 125.

nejvíce vyhovovalo, proto většinou nechtějí přijmout hned první nabídku a čekají na lepší příležitost. Někteří čekají a vracejí se na místo původní. Frikční nezaměstnanost je považována za nezaměstnanost dobrovolnou.

Strukturální nezaměstnanost – pokud je krátkodobá, je považována za součást přirozené míry nezaměstnanosti. Dochází k ní v důsledku strukturálních změn v ekonomice. Způsobuje, že klesá poptávka po profesích, které jsou v úpadku, ale vzniká a naopak roste v nových odvětvích. Na tato nová pracovní místa je většinou požadována nová a vyšší kvalifikace. Pracovníci, kteří chtějí do těchto oborů přecházet, ji musí získat, což není vždy jednoduché. Tato změna zasáhne do celého života pracovníka a zároveň do života jeho rodiny, je obtížná zejména pro starší pracovníky. Strukturální změny probíhají v ekonomice neustále a v důsledku toho se mění struktura poptávky po práci. Proto krátkodobá strukturální nezaměstnanost, při které se rekvalifikace a změna profese považuje za přirozený proces, se stává součástí každé životaschopné ekonomiky, ale pouze za předpokladu, že se jedná o nezaměstnanost krátkodobou, která je považována za dobrovolnou. V případě, kdy není pro uvolněné pracovníky k dispozici nové pracovní místo po dlouhou dobu, změní se nezaměstnanost v dlouhodobou. Strukturální nezaměstnanost bývá rozdílná v míře nezaměstnanosti v různých regionech.

Dobrovolně nezaměstnaní, frikční a krátkodobá strukturální nezaměstnanost náleží do kategorie přirozené míry nezaměstnanosti.

Cyklická nezaměstnanost – nepatří do přirozené míry nezaměstnanosti. Souvisí s krátkodobými výkyvy hospodářské aktivity. Pokud ekonomika prochází celkovým hospodářským poklesem, dochází k poklesu výrobního produktu a nezaměstnanost tak postihuje téměř všechna odvětví. Všude klesá poptávka po práci, snižuje se celkový počet pracovních míst a fakticky se snižují nominální mzdy. Tento pokles může být krátkodobý, ale i trvalejší. Cyklická nezaměstnanost se liší od skutečné přirozené míry nezaměstnanosti.

Dobrovolně nezaměstnaný – je ten kdo je ochoten přijmou práci pouze za vyšší mzdu než je obvyklá a nemůže ji najít. Někteří, když neuspějí, jsou ochotni se rekvalifikovat, změnit profesi a uplatní se v jiném oboru. Někteří, kteří nechtějí pracovat za nižší mzdu, mohou dát přednost životu ze sociálních dávek. Pak záleží na výši a délce vyplácení těchto dávek. Čím jsou dávky nižší a délka vyplácení kratší, tím je také nižší

délka trvání dobrovolné nezaměstnanosti, protože pak lidé mají zájem najít pracovní místo.

Nedobrovolně nezaměstnaní – ti hledají práci a jsou ochotni pracovat za mzdu, která je běžná na trhu anebo je i nižší, a přesto pracovní místo nemohou najít. Překážkou může být i uzákoněná minimální mzda, za kterou firmy nejsou ochotné např. začínající pracovníky zaměstnat. Lidem, kteří se neumí s nedobrovolnou nezaměstnaností vyrovnat, způsobuje především ekonomické potíže, ale také sociální a psychické problémy.⁸

Sezónní nezaměstnanost – je taková, která je vyvolaná sníženou poptávkou po pracovních silách v závislosti na střídání ročních období. Patří sem např. sběr ovoce nebo služby pro rekreanty v letních měsících.

Skrytá nezaměstnanost – je taková, kdy nezaměstnané osoby nejsou v registraci úřadu práce. Nepracují nebo pracují bez řádné smlouvy se zaměstnavateli.⁹

2.4 Člověk jako součást společnosti

„Člověk žije ve společenství ostatních lidí, kteří jej různým způsobem ovlivňují a rozvíjejí, zde získává specificky lidské vlastnosti a dovednosti. Tyto podněty individuálně typicky zpracovává, někdy si vybírá pouze některé z nich, a na ně pak aktivně reaguje. Sociální prostředí je jedním z nejdůležitějších faktorů podmiňujících rozvoj lidské osobnosti. Každý jedinec potřebuje být součástí takového společenství, je na ně ve značné míře odkázán při uspokojování většiny svých potřeb, dokonce i těch základních biologických. Společnost jedinci sice mnohé poskytuje, ale na druhé straně má na ty, kteří k ní patří, určité požadavky. Vzhledem k tomu je nutné, aby se v dané společnosti orientovali, musí tyto požadavky poznat, získat o nich potřebné informace, a to je možné prostřednictvím komunikace. Ale lidé mají i potřebu sociálního kontaktu, lidská společnost je pro ně důležitá nejen jako prostředek, ale sama o sobě, jako cíl. Člověka uspokojuje, může-li sdílet s ostatními své zážitky, podílet se na společné činnosti, vytvářet a rozvíjet

---

⁸ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 8086429-16-4. Str. 80-86.

⁹ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0. Str. 125.

blízké vztahy atd. V lidské společnosti získává každý jedinec mnoho různých zkušeností, které jeho osobnost rozvíjejí, a nelze je získat jiným způsobem.“¹⁰

2.5 Práce

„Práce, tělesná nebo duševní činnost, kterou vyžaduje společnost nebo kterou si sami ukládáme se zřetelem na určitý cíl.“¹¹

V lidské práci rozlišujeme řadu aspektů: subjekt práce (člověk), objekt práce, pracovní prostředky, pracovní proces, obsah práce, cíl práce, smysl a hodnota práce, výsledky práce (pracovní produkt), pracovní podmínky, pracovní prostředí.¹² Za práci považujeme tělesnou a duševní činnost, která vede ke zřejmému cíli a k vytvoření hodnot, které mají význam pro jednotlivce i společnost. Lidé se prací seberealizují, rozvíjí a využívají nadání a schopností. Pro člověka má práce význam:

- existenční a materiální – výroba produktů pro jedince i pro společnost. Mzda za odvedenou práci umožňuje člověku pořídit si jiné produkty potřebné k jeho existenci a k uspokojení jeho potřeb. Vede zároveň k pochopení ceny, hodnoty lidské práce, k chápání času, prostoru a energie;
- rozvojový a tvořivý – rozvíjí tělesné a duševní schopnosti člověka;
- kooperační a socializační – člověk svou prací navazuje na práci jiných lidí, spolupracuje s nimi, vytváří pracovní skupiny a tím podmínky pro své začlenění do společnosti. Učí se ostatní respektovat a komunikovat s nimi.

---

¹⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0841-3. Citováno ze str. 273.

¹¹ SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. Olomouc: Nakladatelství, 2001. ISBN 80-244-0249-1. Citováno ze str.158.

¹² ŠTIKAR, J., RYMEŠ, M., RIEGEL, K., HOSKOVEC, J. *Psychologie ve světě práce*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0448-5. Str. 16.

Práce jako smysluplná tělesná a duševní činnost, která je zaměřená na výdělek, obživu. Vede k uspokojování materiálních i duchovních potřeb, sebeurčení a socializaci každého člověka.¹³

Práce je zavazující a vyžaduje zodpovědnost. Dospělý člověk akceptuje, že musí plnit určité povinnosti, i když tak někdy činí nerad. Svobodně vykonávaná práce obohacuje náš život. Přispívá k dobrému sociálnímu zařazení a dává možnost finanční nezávislosti. Schopnost pracovat je vázána na člověka, lidé jsou jedineční. Jedineční svými schopnostmi, nadáním, talentem a specifickými životními a pracovními zkušenostmi.

3 Nezaměstnaný jedinec

Vyspělé státy vytvořily sociální sítě, které bezprostřední dopad nezaměstnanosti tzv. změkčují.

Odborná literatura na toto téma uvádí:

„Jestliže je někomu odebrána možnost pracovat, má to vedle finanční ztráty zvláště závažné psychické účinky. Jako negativní faktory, které zatěžují psychické vyrovnaní se s nezaměstnaností, jsou považovány:

1. Podstatně omezené peněžní prostředky.
2. Nezaměstnaný ztrácí životní perspektivu, která je zpravidla spojována s profesní dráhou.
3. Nezaměstnaný ztrácí pevný denní a časový plán, který je silně poznamenán denní rutinní prací.
4. Nezaměstnanost vede k sociální izolaci a osamocení. Nezaměstnaný může jen obtížně nově vybudovat kontakty, současně zpravidla ztrácí sociální vztahy ke kolegům na pracovišti.

---

¹³ NOVOSAD, L. *Základy teorie a metod sociální práce-II.díl : Vybrané problémy, přístupy a metody sociální práce*. 1. vyd. Liberec : Technická univerzita, 2004. 91 s. ISBN 80-7083-890-6. Str. 71 a 72.

5. U nezaměstnaného se ztrácí pocit vlastní důležitosti ve společnosti, který velmi silně zprostředkovává práce.
6. Zvláště u mužů vzrůstá v nezaměstnanosti na základě tradičního chápání rolí – živitel rodiny – další zatížení ztrátou role.
7. K nezaměstnanému se přistupuje obvykle se sociální diskriminací. Vůči nezaměstnanému lze jen velmi těžce odbourávat předsudky a ty jen zvyšují jeho izolaci. (M. Frese. In: R. Asanger, G. Wenninger 1980).“¹⁴

Různým zkoumáním bylo zjištěno, že na ztrátu zaměstnání reagují jinak například manažeři – většinou šok, obavy z budoucnosti, hanba ze ztráty pozice. Oproti tomu například zemědělec má větší podporu komunity.

Jedinec, který se stal nezaměstnaným, má v poměru s pracujícím nižší duševní zdraví. Trpí v důsledku toho, že byl zbaven pozitivního působení práce – peněz, aktivit, proměnlivosti, organizováním času, ztrátou kontaktů se společností. Z tohoto faktu vzrůstá možnost apatie, deprese, úzkosti, starostí opatřit si vše potřebné. Sebehodnocení je nižší. Chybí schopnost vyrovnat se s pocity méněcennosti. Většině starších lidí chybí osobní odvaha a ochota investovat do zvýšení vlastní kvalifikace. Při dlouhodobé nezaměstnanosti se vytrácí smysl života, je omezen sociální kontakt s přáteli a spolupracovníky. Může docházet až k postupnému rozkladu integrity osobnosti. Aktivita, které byly pravidelnou součástí dne člověka se vytrácejí. Strach a nejistota z budoucnosti může přerůst v pochybnosti o vlastních schopnostech. Ve společnosti je placená práce spojována s vysokou společenskou a osobní hodnotou, a proto ztráta práce může být vnímána jako životní selhání jedince.¹⁵

3.1 Nezaměstnaný jedinec a rodina

Důsledky nezaměstnanosti nepocítuje jen ten, kdo ztratil práci. Nezaměstnanost zasáhne více osob. Je to především vlastní rodina nezaměstnaného. Kromě poklesu finančních prostředků se jedná především o:

---

¹⁴ FÜRST, M. *Psychologie včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-199-0. Citováno ze str. 151 a 152.

¹⁵ BUCHTOVÁ, Božena a kolektiv, et al. *Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing a.s., 2002. 240 s. ISBN 80-247-9006-8. Str. 76.

- narušení denních rodinných zvyklostí,
- krize rodinného systému,
- změny v sociálních vztazích a sociální izolace rodiny,
- změny postavení jedince v rodině – ztrátou statusu a autority odvozené z jeho příspěvku do celkového příjmu do rodiny (v tradičně orientovaných rodinách muže jako živitele rodiny),
- změny v rozdělení domácích prací.

Dojde ke zvýšení rodinného napětí, hlavně ve spojitosti s ekonomickou zátěží. Většinou muži mají obavy, jak okolí zareaguje na fakt, že ztratili roli živitele rodiny a obávají se ztráty autority především u svých dětí. Ženy berou ztrátu zaměstnání občas i za výhodné, protože mají více času věnovat se péči o rodinu a domácnost.

3.2 *Pomoc rodiny*

Nezaměstnanost nezasahuje jen toho, kdo ztratil zaměstnání. Ve skutečnosti zasahuje daleko větší počet osob. Při hledání důsledku nezaměstnanosti pro život člověka je nutno vidět nejen jeho samého ale i odezvu jeho rodiny jako celku, která má své priority, své zdroje, své normy a požadavky na jednotlivé členy. Na rodinu má nezaměstnanost vliv nejen z finančního hlediska, ale i prostřednictvím:

- strukturální dezorganizace, krize rodinného systému a narušení denních zvyklostí;
- změn v sociálních vztazích a izolaci celé rodiny;
- změn postavení nezaměstnaného jedince v rodině, ztrátou jeho statusu (obzvláště v tradičně orientovaných rodinách založených na představě muže jako živitele rodiny);

- změn v rozdělení domácí práce (dotýká se vnitřních pravidel fungování rodiny a domácnosti). Nezaměstnanost může narušit nebo zcela rozbít vztahy rodiny mezi jednotlivými členy. Může mít souvislost i s násilnými činy mezi partnery, tak i ve vztahu k dětem.

Rodina se může stát i útočištěm. Největší životní oporou většinou bývá partner, děti, pak přátelé a příbuzní. Většinou rodinné zázemí pomáhá překonat obtížnou životní situaci. Pro nezaměstnanou osobu se může stát útočištěm. Podpora ze strany vlastní nebo širší rodiny sehrává většinou pozitivní roli. Silná podpora bývá poskytována zejména ze strany rodiny ženy, nejen ve smyslu finanční podpory, ale i v každodenních krizích, ve styku s úřady, v péči o děti a podobně.¹⁶

3.3 Materiální a sociální deprivace

Opatřit si základní životní potřeby je složitější a s prodlužující se délkou nezaměstnanosti se zhoršuje. Jedinec má většinou malou schopnost platit základní platby – nájemné, platby za energie, teplo, případně splátky a úvěry. Omezení nastává i u životních potřeb jako je oblečení, obuv, drogistické potřeby. Podle průzkumů je více než polovina rozpočtu nezaměstnaného vydána za jídlo, i když je většinou omezen nákup pestré stravy, ovoce a zeleniny.

3.4 Dlouhodobě nezaměstnaný jedinec

První šok ze ztráty zaměstnání vystřídá optimismus a intenzivní hledání práce. Pokud se nalézt práci nedaří, nastupuje pocit strachu a rezignace. Poté jedinec bere nezaměstnanost jako osud. Dlouhodobě nezaměstnaní trpí nadměrnou únavou, depresemi. Jsou pasivní a jejich pasivita jim brání uspět na pracovním trhu. Opakovaný neúspěch vede k bezmocnosti a pocitu vyřazení ze společnosti. Oslabuje jejich důvěru ve vlastní profesionální či osobnostní schopnosti a ztrácí sebeúctu. Dlouhodobá nezaměstnanost postihuje celou psychiku člověka.

---

¹⁶ MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994. 151 s. ISBN 80-901424-9-4. Str. 67 a 68.

„Mnoho studií referuje o změnách v sebepojetí a identitě nezaměstnaných. Rozvíjí se apatie, deprese, fatalistické postoje, rezignace a sebepochybování, snižuje se sebehodnocení. Sebepojetí je schéma, které začleňuje jedince do sociálního prostředí a vyhraňuje jeho interakci s ním. Ztráta zaměstnání tedy působí psychickou dislokaci a dezorientaci, která vede k modifikaci sebepojetí. Toffany a kol. (1970) zjistili pomocí Tennessee Self-Concept Scale, že nezaměstnaní si připadají méně žádoucí pro druhé, ztrácí sebedůvěru, jsou úzkostnější, depresivnější a méně šťastní než skupina zaměstnaných. Dále byla zjištěna snaha utajit svůj stav a distancovat se od něj, což bylo interpretováno jako prostředek obrany před stigmatizací. S délkou nezaměstnanosti narůstá hostilita (včetně kriticismu vůči druhým, paranoidní tendence a pocity viny), (Cochrane a Stokem, 1984).“¹⁷

Problematika nezaměstnanosti je v naší existenci jedna z nejvýznamnějších problémových oblastí. Jednotlivce zapojuje práce do lidského společenství. Uspokojení poskytuje profesní činnost, jeli svobodně zvolená, umožňuje tedy zužitkovat pomocí sublimace existující sklony. Přesto lidé nedoceňují práci jako cestu ke štěstí a k uspokojení. Váží si ji až ve chvíli, kdy ji ztratí.

---

¹⁷ ŠTIKAR, J., RYMEŠ, M., RIEGEL, K., HOSKOVEC, J. *Psychologie ve světě práce*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0448-5. Citováno ze str. 173 a 174.

4 Dlouhodobá nezaměstnanost

Zdali je nezaměstnanost závažným problémem, zejména společenským, závisí na délce jejího trvání. Lidé do nezaměstnanosti vstupují a zase z ní vystupují. To doprovází strukturální změny v ekonomice na pracovních trzích. K tomu aby lidé našli nové pracovní místo vhodné pro jejich schopnosti a kvalifikaci, potřebují nějaký čas. Pokud jejich nezaměstnanost trvá jenom krátkou dobu, nepůsobí ani jim ani ekonomice závažné problémy. Ale dlouhodobá nezaměstnanost už závažným problémem je. Když se lidem nedaří po dlouhou dobu najít vhodné pracovní místo, mohou se přes ekonomické obtíže dostat až k propadu celkové životní úrovně a ta někdy vede až k existenčním problémům celé rodiny. Dlouhodobá nezaměstnanost přichází i v období dlouhotrvající hospodářské recese, kdy se nevytvářejí nová pracovní místa a nepřichází oživení ekonomiky. Další z příčin je, že ani v době velké nezaměstnanosti neklesají mzdy, protože se jsou chráněny zájmy těch, kteří jsou zaměstnaní. Právě tak však působí i vysoké podpory v nezaměstnanosti. Nezaměstnaní ztrácí motivaci hledat pracovní místo a přizpůsobit se požadavkům trhu práce, čím je podpora v nezaměstnanosti vyšší a doba jejího vyplácení delší.

I na chování lidí působí dlouhodobá nezaměstnanost. Člověk dá postupně přednost sice skromnějšímu ale zároveň pohodlnějšímu způsobu života. Postupně si totiž zvykne na to, že nepracuje. Nemá žádné pravidelné povinnosti a proto vypadne z pravidelného životního rytmu. Přestane i zaměstnání hledat, protože si navykne žít skromněji. Zvykne si na to, žít z podpory nebo jiných sociálních dávek. Čím je delší délka trvání nezaměstnanosti, tím je pro člověka těžší, aby se vrátil zpět do pracovního procesu. Takový člověk je zároveň neatraktivní i pro budoucího zaměstnavatele – většinou nemá chuť pracovat, ztratil smysl pro povinnost a především svoji odbornost. Pak přichází stav, kdy se nedobrovolná nezaměstnanost mění v dobrovolnou a ta zvyšuje přirozenou míru nezaměstnanosti.¹⁸

---

¹⁸ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Str. 86 až 88.

4.1 Zkušenost nezaměstnanosti

Práce je v naší kultuře hluboce zakořeněná, je nástrojem kariéry a společenského vzestupu, je naplněním motivací, ambicí i ctižádosti, spokojenosti a radosti. Organizuje člověku život a jeho prostřednictvím si člověk utváří svoji identitu a svoje sebevědomí. Proto je zkušenost s nezaměstnaností velmi negativním zážitkem. Přeměna svobodného pracovníka v závislého účastníka sociálního státu má vliv na další společenské důsledky. Například i v ekonomické účasti na spotřebě. Sociální síť umožňuje uspokojování potřeb, i když omezeně i bez příjmů ze zaměstnání.

4.1.1 Zhoršení životní úrovně

Nezaměstnanost ale člověka vyřazuje z ekonomického i společenského života. Znamená ztrátu společenských příležitostí, sociálního statutu, sociální důstojnosti a prestiže, která vyplývá z jeho postavení ve společnosti. Pracovním místem člověk potvrzuje svoji pozici ve společnosti a vyjadřuje svoji identitu. Nezaměstnaností tuto pozici ztrácí. Pokud se pak jedná o nezaměstnanost dlouhodobou, znamená to jednoznačně zhoršení finanční situace a následně zhoršení či snížení životní úrovně nezaměstnaného a jeho rodiny a situace je tím horší čím nezaměstnanost déle trvá. Podpora nedovoluje v takové míře uspokojovat potřeby rodiny jak byli zvyklí. Zejména když působí sociální tlak okolí na udržení určité úrovně spotřeby. Rodina se dostává do rozporu s reálnými možnostmi.

4.1.2 Změny ve vnímání času

Změny ve vnímání času mají vliv na psychiku člověka. Je dalším důsledkem nezaměstnanosti. Člověk, když je zaměstnán vytváří si strukturu volného času právě s časem pracovním. Musí volit a hledat jejich optimální kombinaci, tak aby mu přinášela užitek. Samotná hodnota volného času je odvozována od obětované mzdy, kterou by člověk mohl získat, kdyby v tu chvíli pracoval. Pokud však není schopen mzdu získat, ztrácí jeho volný čas hodnotu. V důsledku nadbytku volného času ztrácí pro nezaměstnaného užitek. Je ho tolik, že ho nezaměstnaný neumí vyplnit aktivně smysluplnou činností. Nadbytek volného času a jeho pasivní trávení přináší nezaměstnanému depresivní pocit nudy a marnosti. Prožívá pocit zbytečnosti

a nepotřebnosti. Nejvíce tato pocity vnímají lidé cílevědomí a ambiciózní se smyslem pro etiku práce.¹⁹

4.1.3 Způsob a trávení volného času

Expanze volného času v nezaměstnanosti má jiný charakter než u pracujících. Hodnota volného času spočívá v relaxaci od práce. V nezaměstnanosti je to jen rozšíření času v kterém, nezaměstnaný nemá povinnosti. Absence zaměstnání význam volného času mate, chybí základní uspořádání. Způsob a trávení volného času je v dnešní době často komerční záležitostí, která zároveň vyžaduje dostatek finančních prostředků, které nezaměstnaní nemají, protože dostatečné finanční zdroje lze získat jen v zaměstnání.²⁰

4.1.4 Sociální izolace

Motivace a cíle podmiňují schopnost člověka vyrovnat se s nezaměstnaností a chápat ji pouze jako krátkodobý stav. Zmobilizovat síly a učinit vlastní rozhodnutí vyžaduje sebedůvěru a činorodost. Pokud však člověku tato pozitivní motivace a reakce na podněty chybí, dochází u něj k sociální izolaci zejména trvá-li nezaměstnanost delší dobu. Potom podléhají přesvědčení, že svůj stav nemohou ovlivnit a odevzdají se osudu. Protože ztratili kontakt a sdílené prožitky s lidmi na pracovišti, mají pocit vlastního vyloučení ze společnosti. Ztrácejí zájem se s nimi vídat ale zároveň se vyhýbají i nezaměstnaným, protože se podvědomě brání skutečnosti, kterou odmítají přijmout, že i oni jsou v této situaci.

4.1.5 Teorie stigmatu

Nezaměstnanost je projevem osobního selhání. Vyřazuje člověka z účasti na společenském životě, nebo ve velké míře omezuje míru účasti na něm. Vyřazení z profesního společenství je začátkem ztráty dalších společenských aktivit. Ztráta práce, pokles životní úrovně a omezení společenských kontaktů ale i prostoru pro rozhodování působí i na psychické a fyzické zdraví. Člověk se často ocitá v situacích v nichž o něco

---

¹⁹ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Str. 107.

²⁰ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994. 151 s. ISBN 80-901424-9-4. Str. 66.

žádá a je odmítán nebo odkazován jinam. Ztrácí tak důvěru sám v sebe, ztrácí svoje sebevědomí, sebeúctu. Cítí omezení rozvoje svých schopností a dovedností. Nemá možnost získávat nové zkušenosti. Často trpí pocity úzkosti, poruchami spánku a má obavy o svoji budoucnost. Společnost přisuzuje nezaměstnanému podřadný sociální status a očekává od nezaměstnaného, že se bude snažit tuto svou situaci řešit. Že bude hledat aktivně nové pracovní místo a očekává, že bude ochoten ho přijmout i za horších podmínek. Pokud není při hledání místa úspěšný považuje to společnost za jeho nedostatek. Práci však ztrácejí i odborníci, kvalifikovaní pracovníci, kteří jsou rovněž nuceni se s touto životní situací vyrovnat. Společnost proto očekává zdokonalování kvalifikace a především aktivní přístup nezaměstnaných.²¹

4.1.6 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy

V souvislosti s dlouhodobou nezaměstnaností především mladých lidí existuje souvislost s růstem delikvence a nekontrolovaného násilí. V případě masové nezaměstnanosti dopadá negativně na jedince ale zároveň má nežádoucí důsledky i na celou společnost. Pro jednotlivce může nezaměstnanost znamenat dezorganizaci v jeho životě, netečnost, nestabilitu v jeho rodině, duševní depresi, v krajních případech sebevraždu, kriminální delikty, pití alkoholu, užívání drog a další destruktivní jednání, ve společnosti může masová nezaměstnanost vyvolávat sociálně patologické jevy – krizi hodnot, úpadek úcty k autoritám, rozklad občanské společnosti, krizi rodiny a dalších sociálních institucí, alkoholismus, kriminalitu.²²

---

²¹ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Str. 106 až 109.

²² MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994. 151 s. ISBN 80-901424-9-4. Str. 78.

5 Politika zaměstnanosti

Lze ji vymezit jako soubor opatření, kterými jsou vytvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil. Usiluje o harmonizaci nabídky a poptávky na trhu práce a o zpružnění mechanismů působících mezi nimi. Ve vyspělých státech má nezastupitelné místo především v opatřeních směřujících k podpoře ekonomického růstu a tvorbě pracovních míst.

Politika zaměstnanosti se orientuje:

- na rozvoj infrastruktury trhu práce,
- podporuje vytváření nových pracovních míst a pracovních činností,
- zaměřuje se na zvýšení adaptability pracovní síly,
- podílí se na zabezpečení životních podmínek lidem, kteří se stali nezaměstnanými formou dávek a podpor v nezaměstnanosti.

Aktivní politika zaměstnanosti:

⇒ vede k podpoře aktivního chování pracovníka na trhu práce.

Pasivní politika zaměstnanosti:

⇒ je spojena se zabezpečením nezaměstnaných, ve smyslu kompenzovat jim po přechodnou dobu a v určité míře ztrátu pracovního příjmu.

Z historické hlediska byla nejdříve rozvíjena pasivní politika zaměstnanosti a mnohem později se rozvíjela aktivní politika zaměstnanosti. Ukázalo se, že podpory často negativně ovlivňují postoje lidí k práci a vedou k soustavnému zvyšování výdajů

pro tyto účely. Proto se zdůrazňuje investování do lidí a jejich schopností a to nástroji jako je vzdělávání, rekvalifikace a podobně.²³

Aktivní politika zaměstnanosti na trhu práce je zaměřena na:

1. utváření společensky účelných pracovních míst – tzn. pracovních míst s trvalým charakterem,
2. utváření pracovních míst v rámci veřejně prospěšných prací – ty jsou vytvářeny převážně u obecních a městských úřadů nebo u organizací charity a církví, dále u technických služeb. Většinou jsou dány pracovní příležitosti lidem s nízkou kvalifikací, dále se špatným dopravním spojením, nebo dlouhodobě nezaměstnaným,
3. utváření pracovních míst pro odbornou praxi absolventů a pro mladistvé. Vytvoření pracovních míst pro odbornou praxi středoškoláků. Místa jsou utvářena na období maximálně jednoho roku a mají za cíl zapojit absolventy škol do pracovního procesu,
4. utváření pracovních míst pro uchazeče – osoby se zdravotním postižením a to především v chráněných dílnách a pracovištích,
5. rekvalifikační programy – jsou nejefektivnějším nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti.

Pasivní politika zaměstnanosti se zaměřuje na:

6. systém pojištění v nezaměstnanosti – tzn. podpor v nezaměstnanosti. Ty přispívají k sociálně přijatelným podmínkám dočasně nezaměstnaných,
7. systém státní podpory v nezaměstnanosti – jsou zahrnuté do dávek sociální pomoci.²⁴

---

²³ KREBS, Vojtěch, et al. *Sociální politika*. 4. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1. Str. 296 až 298.

²⁴ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Str. 130 až 131.

Nárok na podporu v nezaměstnanosti vzniká uchazeči o zaměstnání za předpokladu splnění stanovených podmínek podle zákona o zaměstnanosti, o kterém vydá úřad práce rozhodnutí. Splnění těchto podmínek je uchazeč povinen doložit. Pro délku vyplácení podpory v nezaměstnanosti je rozhodující věk uchazeče a výše posledního průměrného měsíčního čistého výdělku v jeho posledním ukončeném zaměstnání v rozhodném období. Procentní sazba podpory v nezaměstnanosti činí první 2 měsíce podpůrní doby 65 %, další 2 měsíce podpůrní doby 50 % a po zbývajících podpůrní dobu 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku či vyměřovacího základu. Procentní sazba podpory při rekvalifikaci činí 60 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu (který je přepočten na 1 kalendářní měsíc. Pokud výdělek není znám (např. u žen po rodičovské dovolené), je výše podpory počítána z průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém byla podána žádost o podporu v nezaměstnanosti. Při souběhu více zaměstnání ukončených ve stejný den se výdělky sčítají. Je stanovena i maximální výše podpory v nezaměstnanosti i podpory při rekvalifikaci. Při stanovení podpor je nutné sledovat další zákonné podmínky dle zákona o zaměstnanosti – jako je např. odpracovaná doba mezi jednotlivými evidencemi, vyčerpaná podpůrní doba. Zjišťuje se zda uchazeč má nárok na výsluhový příspěvek a další rozhodné skutečnosti. Zákon o zaměstnanosti zároveň stanovuje za jakých podmínek nárok na vyplácení podpor v nezaměstnanosti zaniká.²⁵ Pokud uchazeč o zaměstnání nesplňuje podmínky pro přiznání podpory v nezaměstnanosti, nebo výše podpory v nezaměstnanosti je nízká, má možnost požádat o vyplácení dávek hmotné nouze, doplácení do životních nebo existenčních minim. Dále úřad práce - Odbor státní sociální podpory těmto lidem poskytuje například sociální příplatek, nebo příspěvek na bydlení. Je samozřejmé, že přiznání i vyplácení těchto dávek je závislé na splnění zákonných podmínek.

Podpory v nezaměstnanosti pomáhají těm, kteří ztratili pracovní místo překlenout toto období a mít čas na vyhledání místa nového, tak aby mohl využít co nejvíce svoje schopnosti a pokud možno si najít optimální práci. Naopak ale podpory v nezaměstnanosti zvyšují množství nezaměstnaných, protože jim dávají možnost odmítat i pracovní nabídky, které se jim nezdají dostatečně dobré a čekat na lepší nabídku. Sociální štědrost vede

---

²⁵ *Právní předpisy o zaměstnanosti*. 6. dopl. vyd. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006. 168 s. ISBN 80-86878-36-8.

k růstu počtu lidí bez práce, naopak sociální tvrdost nutí k přijetí práce za jakýchkoli podmínek. Opatření, např. formou doplňování, nebo změny kvalifikace cílená směrem k nezaměstnaným a individuální přístup k nim, k jejich schopnostem či zájmům by každého motivovala k uplatnění na trhu práce.²⁶

Úřad práce řeší i situace, kdy je zaměstnavatel v platební neschopnosti a lidé se ocitnou v situaci, kdy jim nebyla vyplacena mzda. Zaměstnanci po vyhlášení moratoria, o kterém úřad práce informuje insolvenční soud, mohou uplatnit mzdové nároky podle zákona.²⁷ I toto byla a je pro lidi, kteří se do nepříznivé situace dostali ne vlastní vinou velká pomoc a oddaluje jejich finanční krizi.

Je známé, že někteří umí využívat sociální systém ve svůj prospěch. Přesně vědí a umí si zjistit, na co podle zákona mají nárok a umí tak žít na úkor druhých několik let. Případně jsou zabezpečeni jinými dávkami, na které jim vznikl nárok z předešlé činnosti. Některým jsou vypláceny částečné nebo plné invalidní důchody, výsluhové příspěvky, příspěvky v nemoci z povolání, atd. Naučili se z těchto třeba i nižších prostředků žít a velmi jim vyhovuje čas a rozložení času, který mají pouze sami pro sebe a pro svou rodinu. Zaměstnání ani nehledají a hledat nechtějí. Vyhovuje jim nemít žádné povinnosti a dalo by se říct, že naopak aktivita úředníků úřadu práce při nabídkách zaměstnání je pro ně obtěžující. Nezáměr o práci, který je většinou dlouhodobý jim v důsledku přináší uspokojení, nebo nespokojenost projevují jen tam, kde je potřeba.

Článek ze sedmičky-MF dnes z 10.12.09 Ztráta zaměstnání je podle psycholožky Alexandry Hochmanové srovnatelné s tím, co člověk zažívá při smrti blízké osoby. Podle ní totiž existuje něco jako duševní trojnožka zdraví, díky které se cítíme dobře a to je rodina, já a práce. Pokud někdo jednu nohu z trojnožky podtrhne, bude se na zbývajících špatně sedět. Šok ze ztráty zaměstnání trvá zpravidla několik dní. „Do práce nechodíme jen pro peníze. Je to náplň našeho dne. Místo, kde se setkáváme s ostatními lidmi a prostor pro seberealizaci. Když se rozpadne, ztratíme řád. Najednou nás nebaví ani naše koníčky. Když totiž volný čas vyrvete ze svých povinností, máte

---

²⁶ Brožová D. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha 1: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4. Str. 133.

²⁷ *Ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele* [online]. 2009, 20.7.2009 [cit. 2009-12-17]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/insolvency/ins_prava/>.

z něj radost. Když si ale můžete dělat co chcete, je to za chvíli otrava.“ Po zhruba třech měsících po ztrátě zaměstnání se podle psycholožky Hochmanové houpou i zbylé nohy trojnožky, protože rodina začíná trádat ekonomicky a projevuje se nicnedělání např. manžela i ve vztazích. Radí, že je nutné zachovat řád, ať již od ranního vstávání, procházky, přes zachování pracovních návyků například na brigádách, kde je navíc nezaměstnaný opět v kontaktu s lidmi a předchází tak vzniku depresí, nebo doporučuje další sebevzdělávání.²⁸

---

²⁸ HOCHMANOVÁ, Alexandra. Ztráta zaměstnání: šok srovnatelný se smrtí blízkého. *Mladá fronta dnes : Sedmička*. 10.12.2009, č. 35, s. 3.

6 Nezaměstnanost a význam pracovního uplatnění

Pro mnoho lidí je nezaměstnanost nepochopitelná a nepřijatelná. Kvalitu života ohrožuje narušení denního rytmu a ztráta nabytých dovedností a návyků. K základním rolím dospělého člověka patří profesní role, kterou si uvědomí až v době její ztráty, kdy přestanou být uspokojovány jeho psychické a sociální potřeby, mezi něž patří potřeba:

- podnětů, nových zkušeností a rozvoj kompetencí,
- sociálního kontaktu,
- jistoty a zázemí,
- seberealizace,
- pozitivní budoucnosti.

Takoví lidé ztrácí motivaci k práci na sobě, k překonávání překážek, ke vzdělávání a profesní přípravě. Často uchazeči nezvládají přiměřeně efektivní sebeprosazení, neumí sami sebe prezentovat a ukázat co umí. Neznají normy chování a vystupování, nebo normy pracovně a občansko-právní. Mají sníženou schopnost efektivní komunikace a selhávají v různých situacích. Často mnoho nevědí o firmě ani o práci o kterou se ucházejí, protože nevěnují dostatečnou pozornost přípravě na vstupní pohovor, případně nejsou dostatečně flexibilní.²⁹

---

²⁹ NOVOSAD, L. *Základy teorie a metod sociální práce - II.díl : Vybrané problémy, přístupy a metody sociální práce*. 1. vyd. Liberec : Technická univerzita, 2004. 91 s. ISBN 80-7083-890-6. Str. 69 a 70.

7 Životní strategie nezaměstnaných

Nezaměstnanost není pro lidi vítaným stavem, a proto se většinou snaží, aby se z tohoto stavu co nejdříve dostali. Pokud toho nejsou schopni snaží se v nové situaci žít. Za tři základní typy životních strategií nezaměstnaných je považována strategie:

- s hledáním zaměstnání
- související s přežitím v nových podmínkách
- zaměřené na překonání stigma nezaměstnanosti.

Nezaměstnaní musí najít prostředky, které jim nahradí mzdu a snaží se v nové situaci přežít. Spoléhají na sociální systém státu, na jiné subjekty anebo na svoji vlastní aktivitu. Při dlouhodobé nezaměstnanosti může spočívat životní strategie nezaměstnaných především:

- v zdržování se spotřeby, což vede k frustraci z neuspokojených potřeb, které mohou nastat protože potřeby zůstávají nezměněny,
- zřeknutím se původního rozsahu potřeb a postupné adaptaci na tuto situaci, jako obrana před frustrací plynoucí z marných pokusů vymanit se z této situace,
- hledání aktivního východiska z této situace různými způsoby. Legálními, pololegálními nebo nelegálními prostředky, aniž by se nezaměstnaní zřekli původního rozsahu potřeb,
- setrvání na pokusech zařadit se do společnosti – a třeba opětovné nalezení nového zaměstnání,
- rezignaci, apatii, sociál. izolaci spojených až třeba s rozpadem rodiny.

Tyto strategie se mohou vzájemně prolínat a zastupovat.³⁰

---

³⁰ MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994. 151 s. ISBN 80-901424-9-4. Str. 91.

II. Praktická část

8 Výzkumné šetření

Cílem této části práce je ověření teoretických poznatků v oblasti dopadů nezaměstnanost na způsob života nezaměstnaného jedince. Základní teoretické předpoklady jsou uvedeny níže.

Pro zjištění tohoto cíle a získání praktických poznatků potřebných pro ověření těchto předpokladů bylo využito statistické metody v podobě dotazníkového šetření.

Dotazník obsahoval uzavřené a polootevřené otázky a jeho skladba i výsledky dotazníkového šetření jsou dále v textu popsány a vyhodnoceny.

9 Předpoklady

Z teoretických poznatků v oblasti nezaměstnanosti vyplývají pro tuto práci následující základní předpoklady:

9.1 Formulace předpokladů

9.1.1 Předpoklad A

- A. Předpokládá se, že nezaměstnanost ovlivňuje rodinné nebo partnerské soužití nezaměstnaného jedince.

9.1.2 Předpoklad B

- B. Předpokládá se, že nezaměstnanost ovlivňuje využívání času nezaměstnaného.
- B1. Předpokládá se, že v oblasti vnímání času cítí nezaměstnaný největší ohrožení v podobě vyřazení ze společnosti.

9.1.3 Předpoklad C

- C. Předpokládá se, že pokles příjmů v nezaměstnanosti má vliv na tvorbu rozpočtu a vydání nezaměstnaného (a jeho rodiny).
- C1. Nejvýznamněji se pokles příjmů osob v nezaměstnanosti projevuje u výdajů na bydlení.
- C2. Pokles příjmů osob v nezaměstnanosti má největší vliv na výdaje na potraviny.

9.1.4 Předpoklad D

- D. Předpokládá se, že nezaměstnaný nejvíce cítí osobní ohrožení v podobě ztráty pracovních návyků.

9.1.5 Předpoklad E

- E. Předpokládá se, že nová situace vyvolá u nezaměstnaného velkou snahu k získání nového pracovního místa.

9.1.6 Předpoklad F

F. Předpokládá se, že nezaměstnaného nejvíce podpoří jeho rodina.

F1. Ztráta práce nevede k rozpadu vztahů v rodině.

F2. Ztráta práce vede k hádkám v rodině.

9.1.7 Předpoklad G

G. Předpokládá se, že největší oporou je pro nezaměstnaného partner.

G1. Přátelé pro nezaměstnaného nejsou hlavní oporou.

9.2 Základní východisko

Domnívám se, že nezaměstnanost se projeví v běžných denních zvyklostech člověka, v jeho vnímání času, v problémech rodinného nebo partnerského soužití, a že se nezaměstnanost projeví i v psychice nezaměstnaného.

Tento teoretický předpoklad bude dále v textu práce ověřen v praxi výzkumným šetřením a bude provedeno srovnání a vyhodnocení získaných výsledků s teoretickými předpoklady.

10 Metoda a vzorek výzkumného šetření (sběr dat)

Pro výzkumné šetření byla zvolena metoda dotazníku s uzavřenými a polootevřenými otázkami. Tato metoda byla pro konkrétní výzkumné šetření této práce nejvhodnější.

Dotazník měl celkem 22 otázek, přičemž prvních šest bylo pro získání statistických informací o respondentech. Uzavřené otázky měly 2 až 8 možností; 18 otázek bylo uzavřených, u zbývajících otázek byl respondentům ponechán prostor pro vyjádření ve formě možnosti „jiné (uved'te)“.

10.1 Vzorek respondentů

Potřebné údaje byly získány od skupiny respondentů z řad nezaměstnaných na úřadu práce. Celkem bylo požádáno o vyplnění dotazníku 20 respondentů prostřednictvím pracovníků Úřadu práce v Liberci.

Žádoucí podoba vzorku respondentů nebyla dopředu stanovena; nezaměstnaní byli se žádostí o vyplnění dotazníku osloveni náhodně. Dotazník byl zcela anonymní.

10.2 Obsah dotazníku

Dotazník je věnován problematice nezaměstnanosti a jeho formulář (stejně jako výsledky šetření) je součástí příloh této práce. Obsahem dotazníku jsou základní otázky týkající se dopadu nezaměstnanosti na způsob života nezaměstnaného jedince, příp. jeho rodiny.

V průběhu zpracovávání výsledků šetření vplynuly další okolnosti, které by mohly být předmětem dalšího výzkumného šetření.

10.3 Rozbor otázek dotazníku a jeho výzkumné cíle

10.3.1 Část I. Statistické údaje o respondenti:

- 1 respondent uvádí pohlaví,

- 2 respondent uvádí věk,
- 3 respondent uvádí rodinný stav,
- 4 respondent uvádí nejvyšší dosažené vzdělání,
- 5 respondent uvádí počet členů v domácnosti, ve které žije,
- 6 respondent uvádí délku trvání současné nezaměstnanosti.

10.3.2 Část II. Věcný obsah dotazníku

Z hlediska věcného obsahu dotazník zjišťuje:

- 7 co respondent považuje za největší ohrožení v nezaměstnanosti,
- 8 zda se nezaměstnanost odrazí v psychice nezaměstnaného,
- 9 zda má nezaměstnaný dostatek informací o možném uplatnění na trhu práce,
- 10 jak nezaměstnaný získává nabídky na zaměstnání,
- 11 jak změna ovlivnila chování nezaměstnaného,
- 12 co je nezaměstnaný ochoten udělat pro znovuzískání pracovního místa,
- 13 jak se respondent chová u přijímacího pohovoru,
- 14 zda respondent v nezaměstnanosti pociťuje pokles příjmů,
- 15 v návaznosti na otázku předchozí zjišťuje, v jaké oblasti pociťuje respondent pokles příjmů nejvíce,
- 16 zda u respondenta došlo k narušení rodinných vazeb nebo naopak podpoře ze strany rodiny,
- 17 jak se nezaměstnanost projevila v partnerských a přátelských vztazích nezaměstnaného,
- 18 zda došlo ke změně ve fungování rodiny nezaměstnaného,
- 19 k jaké změně došlo ve vnímání času nezaměstnaného,

20 kdo je pro respondenta hlavní oporou v nezaměstnanosti,

21 kolikrát byl respondent nezaměstnaný,

22 jaká je nejdelší doba, po kterou byl respondent nezaměstnaný.

Výzkumným cílem dotazníku bylo zjistit základní postoje, pocity a názory respondenta v době jeho nezaměstnanosti.

11 Výsledky dotazníkového šetření (interpretace dat)

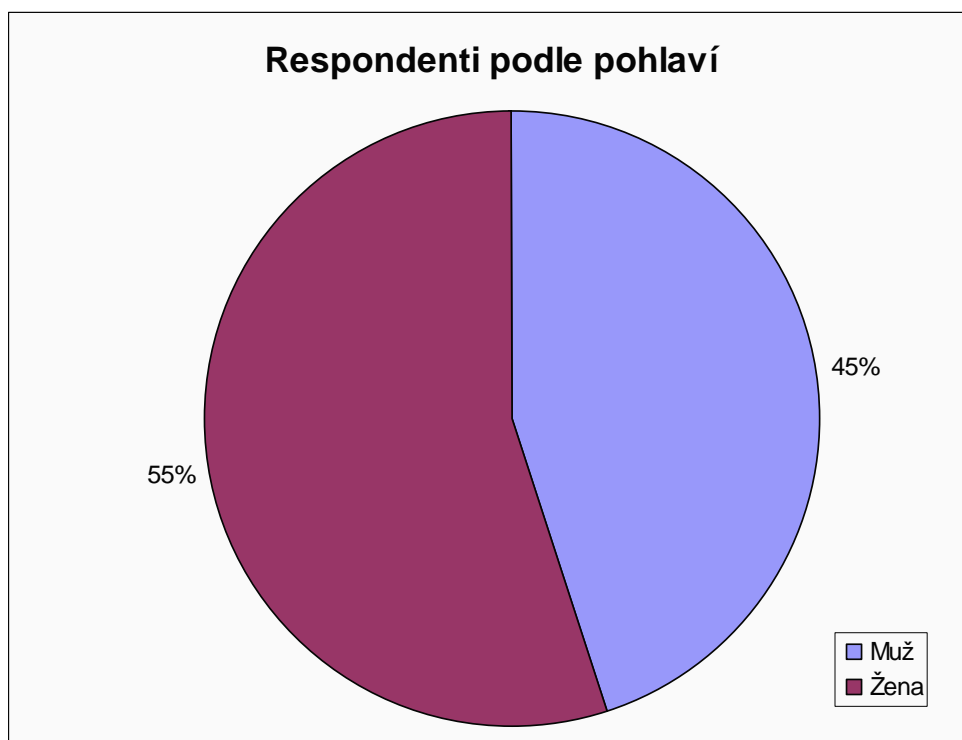
V následujícím textu bude pojednáno o výsledcích výzkumného dotazníkového šetření. Tato kapitola obsahuje statistická data. U každé otázky dotazníku následuje tabulka s výsledky šetření, jejich grafické znázornění pro větší názornost a dále informace o zjištěných výsledcích. Kapitola 12 obsahuje vyhodnocení statistických dat získaných dotazníkovým šetřením, komentář a srovnání s předpoklady uvedenými v kapitole 10. Přehledné a stručné porovnání dosažených výsledků s předpoklady je pak obsahem kapitoly 13.

11.1 Výsledky části I. Statistické údaje o respondentovi

11.1.1 Pohlaví respondenta

1.	Pohlaví respondenta	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	Muž	9	45
	Žena	11	55

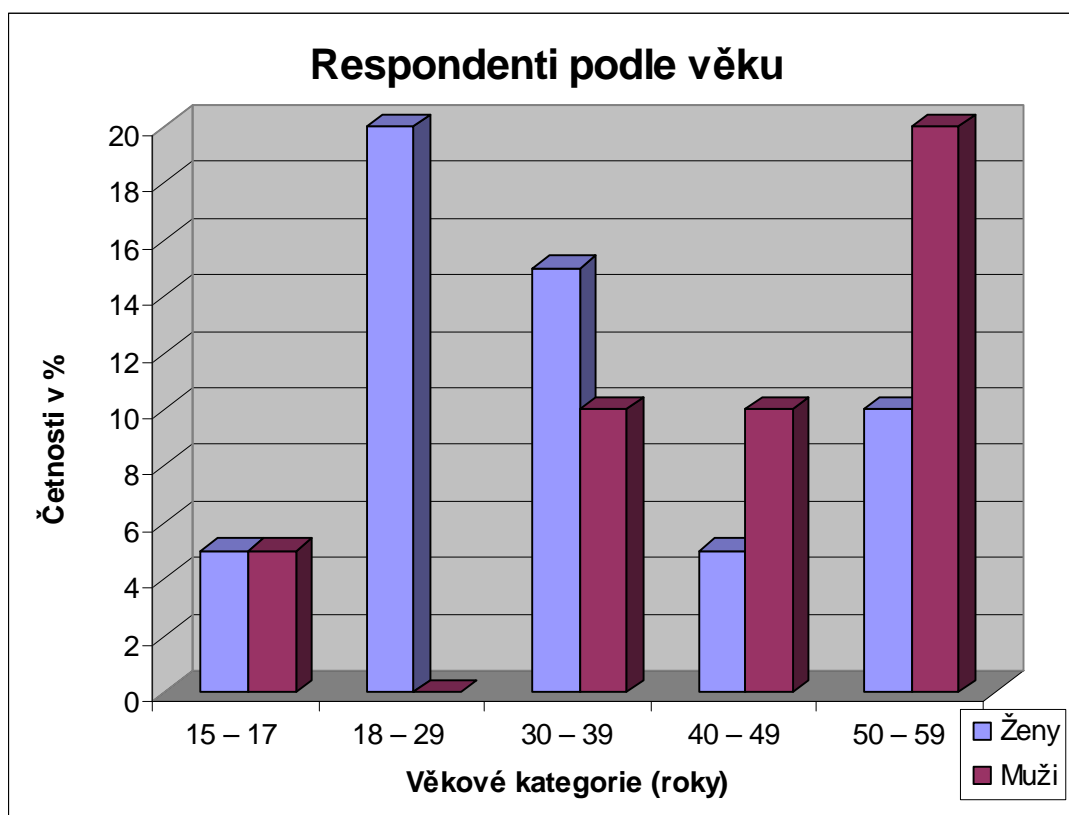
Z dvaceti náhodně vyzvaných osob, oslovených pracovníci úřadu práce, vyplnilo dotazník jedenáct žen a devět mužů.

11.2 Věk respondentů

2.	Věk	Ženy		Muži	
		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	15 – 17 let (mladiství)	1	5	1	5
	18 – 29 let	4	20	0	0
	30 – 39 let	3	15	2	10
	40 – 49 let	1	5	2	10
	50 – 59 let	2	10	4	20
	60 a více	0	0	0	0

Nejvíce oslovených respondentů bylo ve věkové kategorii 50-59 let. Celkově šest – z toho dvě ženy a čtyři muži. Pak následovala věková skupina 30-39 let. V této věkové skupině bylo pět respondentů – tři ženy a dva muži. Další věková kategorie 18-29 let byla zastoupena čtyřmi ženami. Jedna žena a dva muži, kteří dotazník vyplnili, byli ve věku 40-49 let. Mladiství ve věku 15-17 let byli dva – jedna žena a jeden muž.

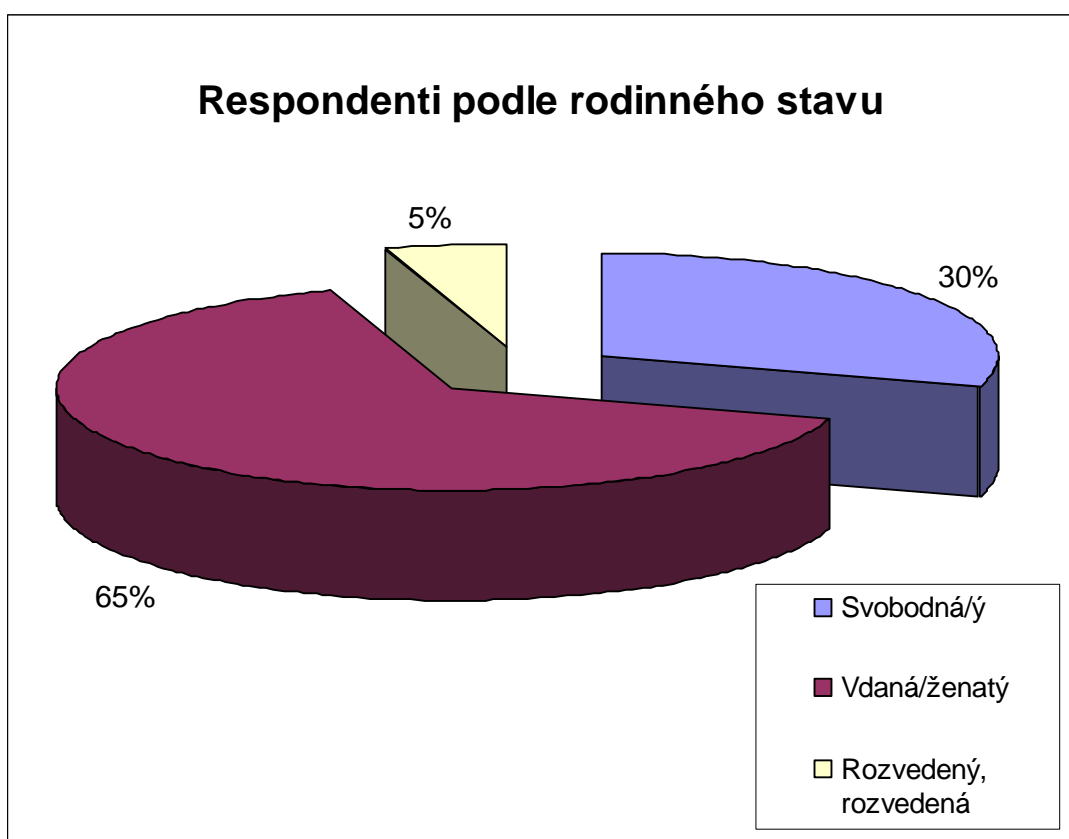

11.2.1 Rodinný stav

3.	Rodinný stav	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	Svobodná/ý	6	30
	Vdaná/ženatý	13	65
	Rozvedený, rozvedená	1	5
	Vdova, vdovec	0	0
	Jiný:	0	0

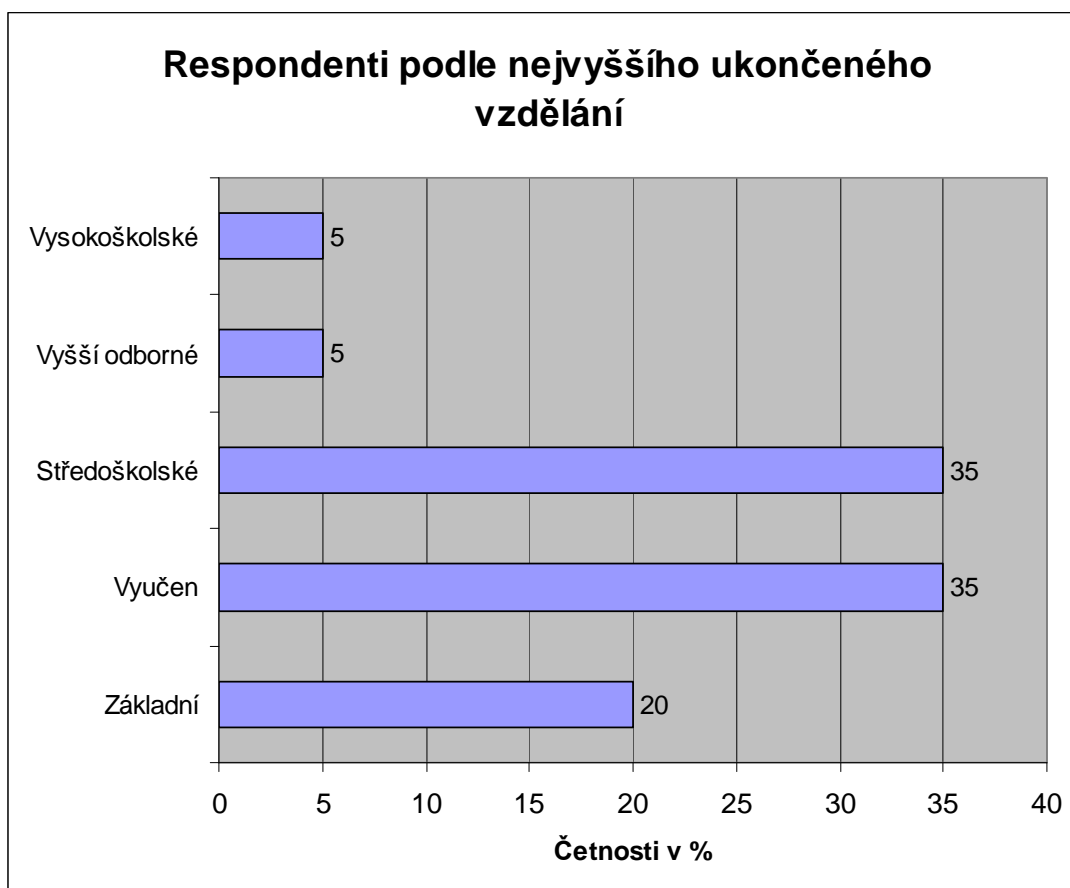
Z oslovených bylo třináct osob vdaných nebo ženatých šest osob svobodných a jeden rozvedený.

11.2.2 Nejvyšší ukončené vzdělání

4.	Nejvyšší ukončené vzdělání	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	Základní	4	20
	Vyučen	7	35
	Středoškolské	7	35
	Vyšší odborné	1	5
	Vysokoškolské	1	5

Nejvíce bylo mezi respondenty zastoupeno středoškolské vzdělání, a to sedmi osobami, a dále osoby vyučené v tom samém počtu. Čtyři osoby měly základní vzdělání, jedna osoba vyšší odborné a jedna osoba vzdělání vysokoškolské.

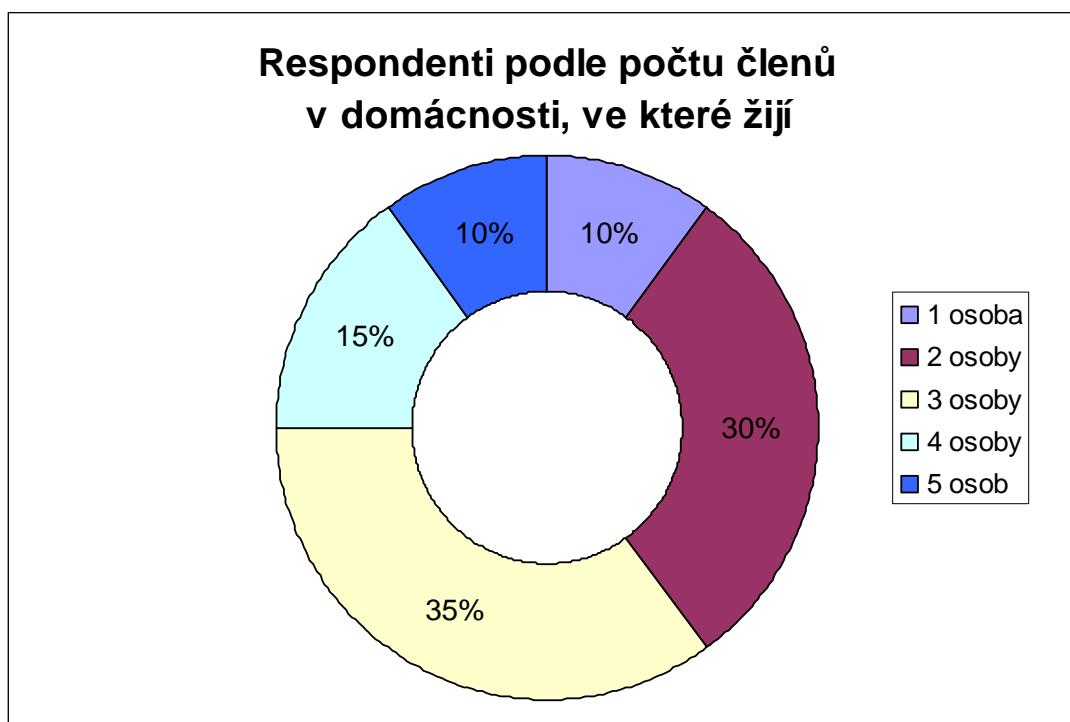

11.2.3 Počet členů v domácnosti

5.	Počet členů domácnosti (vč. respondenta)	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	1	2	10
	2	6	30
	3	7	35
	4	3	15
	5	2	10
	Více než 5	0	0

V této otázce byl zjišťován počet členů domácnosti (vč. respondenta), ve které dotazovaní nezaměstnaní žijí.

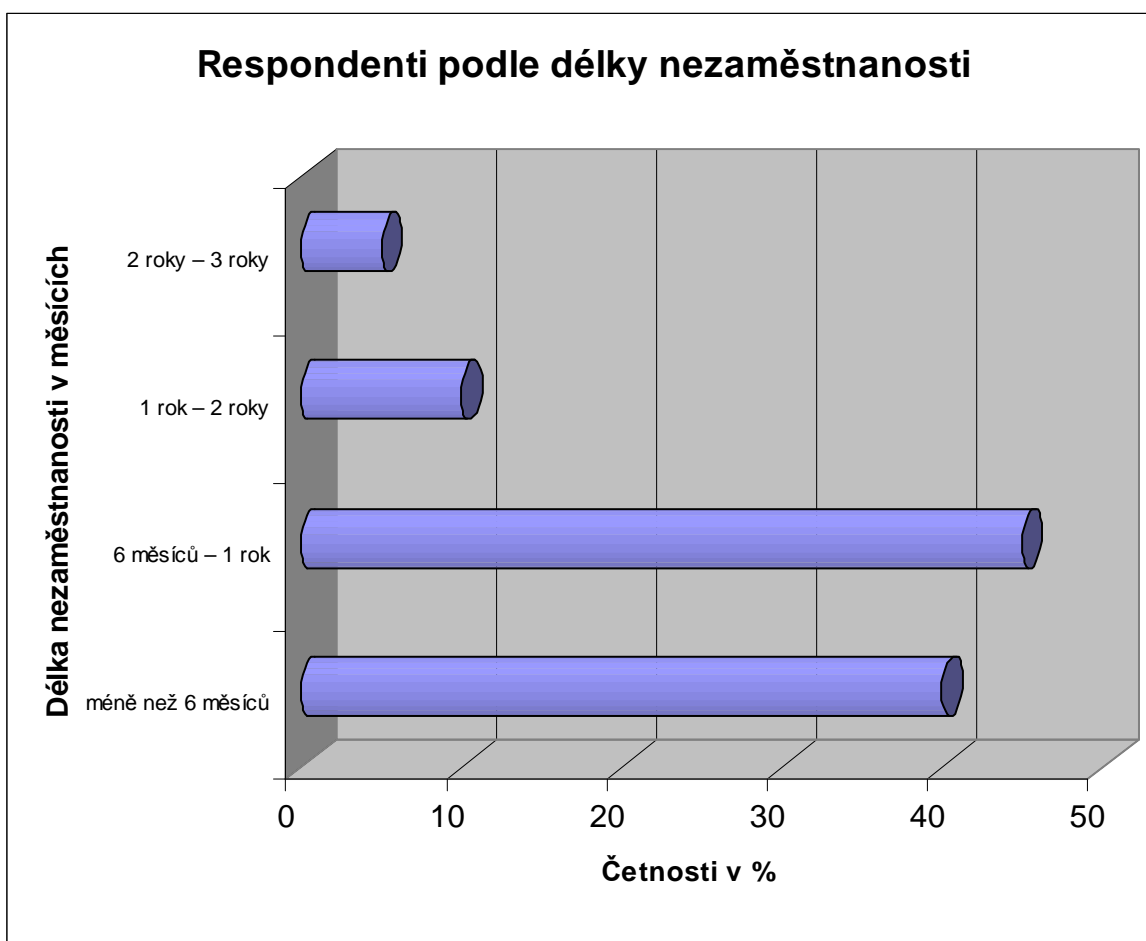
Tři členy domácnosti uvedlo sedm dotazovaných, dva členy šest respondentů, čtyři členy v domácnosti mají tři dotázané osoby, dva lidé žijí v domácnosti sami a totéž množství uvedlo pětičlennou domácnost.

11.2.4 Délka nezaměstnanosti

6.	Délka nezaměstnanosti	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	Po dobu kratší než 1 měsíc	0	0
	Po dobu kratší než 6 měsíců	8	40
	6 měsíců – 1 rok	9	45
	1 rok – 2 roky	2	10
	2 roky – 3 roky	1	5
	3 roky a více	0	0

Nejdelší dobu nezaměstnanosti, tj. 2-3 roky, vyznačila jedna osoba. Dvě osoby byly nezaměstnané po dobu 1-2 let. Osm osob bylo nezaměstnáno po dobu kratší než šest měsíců a devět osob uvedlo délku nezaměstnanosti mezi 6 měsíci do 1 roku.

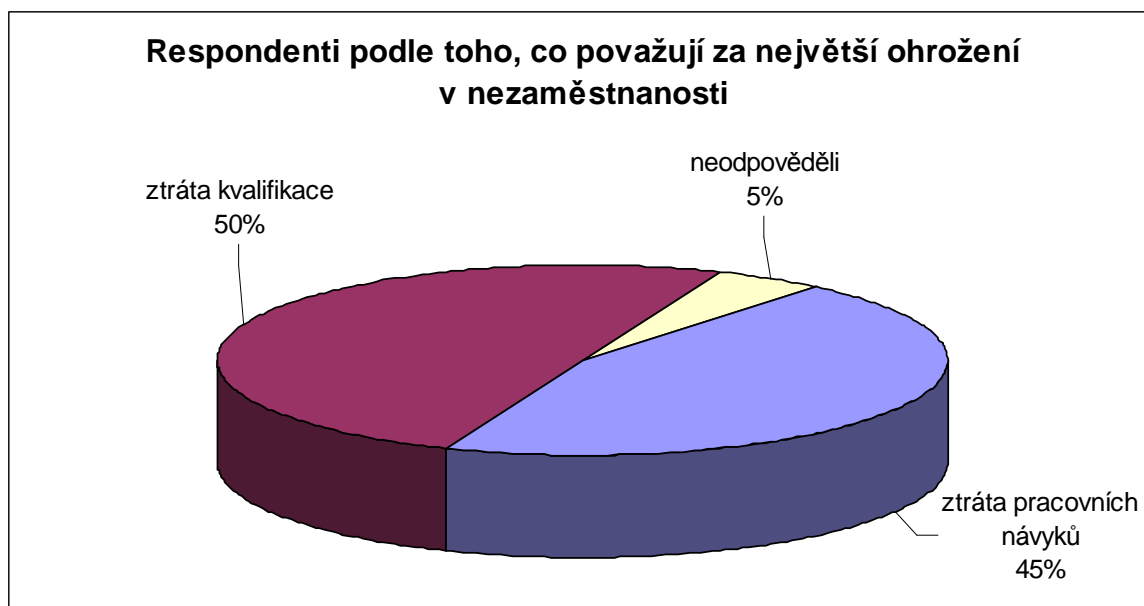

11.3 Výsledky části II. Vyhodnocení věcného obsahu dotazníku

11.3.1 Největší ohrožení v nezaměstnanosti

7.	Co považujete za největší ohrožení v nezaměstnanosti:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) ztrátu pracovních návyků	9	45
	b) ztrátu kvalifikace	10	50
	c) izolaci, všichni se mi vyhýbají	0	0
	d) ztrátu zájmu k dalšímu pracovnímu životu	0	0
	neodpověděli	1	5

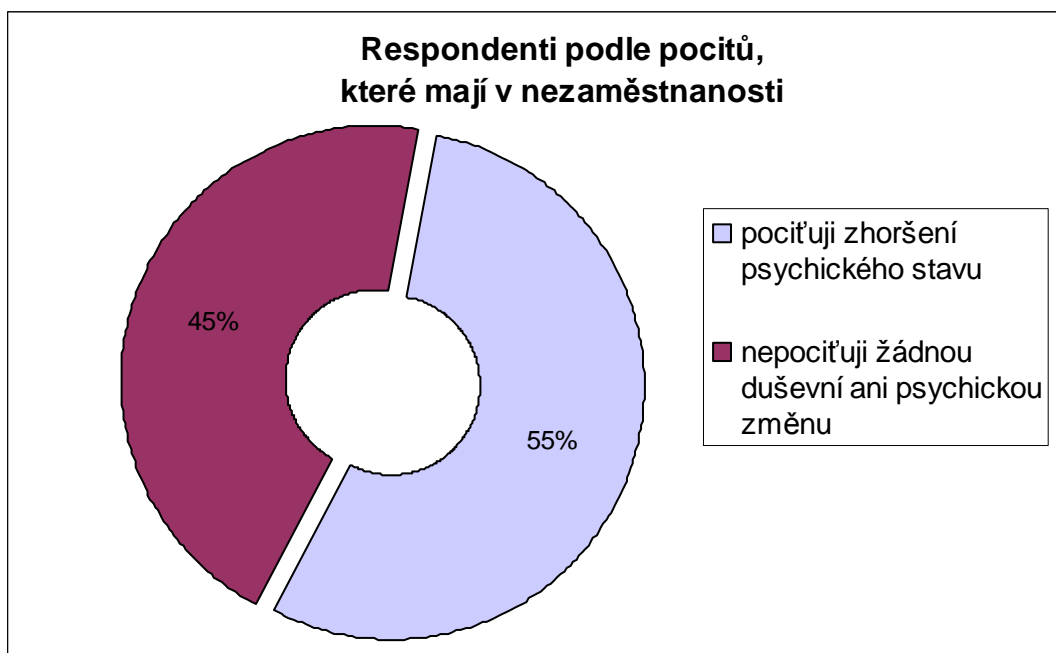
Za největší ohrožení považuje deset dotázaných osob ztrátu kvalifikace a devět dotázaných osob ztrátu pracovních návyků. Žádný z dotázaných nepocítuje v nezaměstnanosti izolaci ani ztrátu zájmu k dalšímu pracovnímu životu. Jeden dotázaný na tuto otázku neodpověděl.

11.3.2 Pocity nezaměstnaného při ztrátě zaměstnání

8.	Po dobu nezaměstnanosti pociťuji:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) zhoršení psychického stavu	11	55
	b) nepociťuji žádnou duševní ani psychickou změnu	9	45

Jedenáct dotázaných pociťuje v nezaměstnanosti zhoršení psychického stavu. Devět osob žádnou duševní ani psychickou změnu nepociťuje.

11.3.3 Informace o možném uplatnění na pracovním trhu

9.	Informací o možném uplatnění na trhu práce:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) mám dostatek	18	90
	a) mám nedostatek	2	10

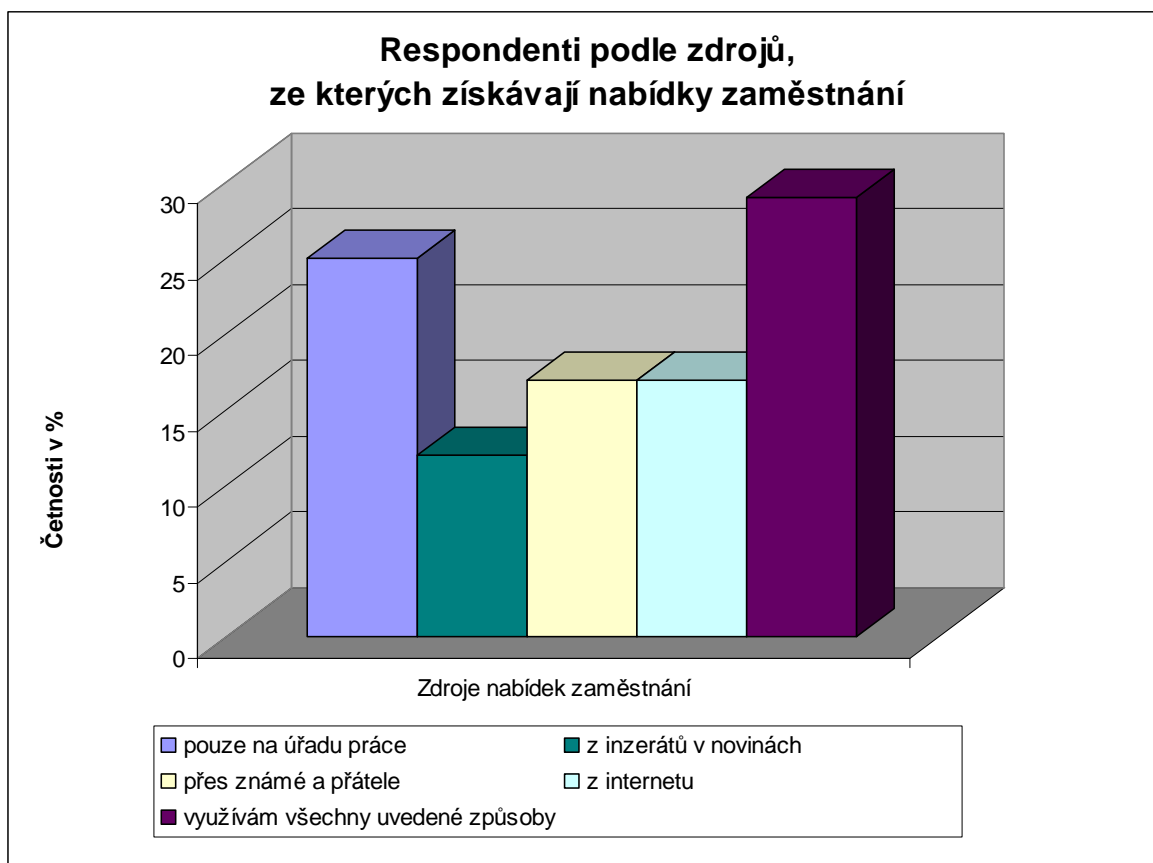
Dostatek informací o možném uplatnění na trhu práce konstatovalo osmnáct dotázaných, pouze dva se domnívají, že těchto informací mají nedostatek.

11.3.4 Zdroje pro získávání nabídek zaměstnání

10.	Nabídky zaměstnání získávám:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) pouze na úřadu práce	6	25
	b) z inzerátů v novinách	3	12
	c) přes známé a přátele	4	17
	d) z internetu	4	17
	e) využívám všechny uvedené způsoby	7	29

Na úřadu práce získává nabídky zaměstnání šest dotázaných, z inzerátu v novinách tři osoby, čtyři osoby odpověděly, že nabídky zaměstnání mají především přes známé a přátele, a tentýž počet osob konstatoval, že nabídky zaměstnání získává z internetu. Všechny uvedené způsoby nabídek využívá sedm dotázaných.

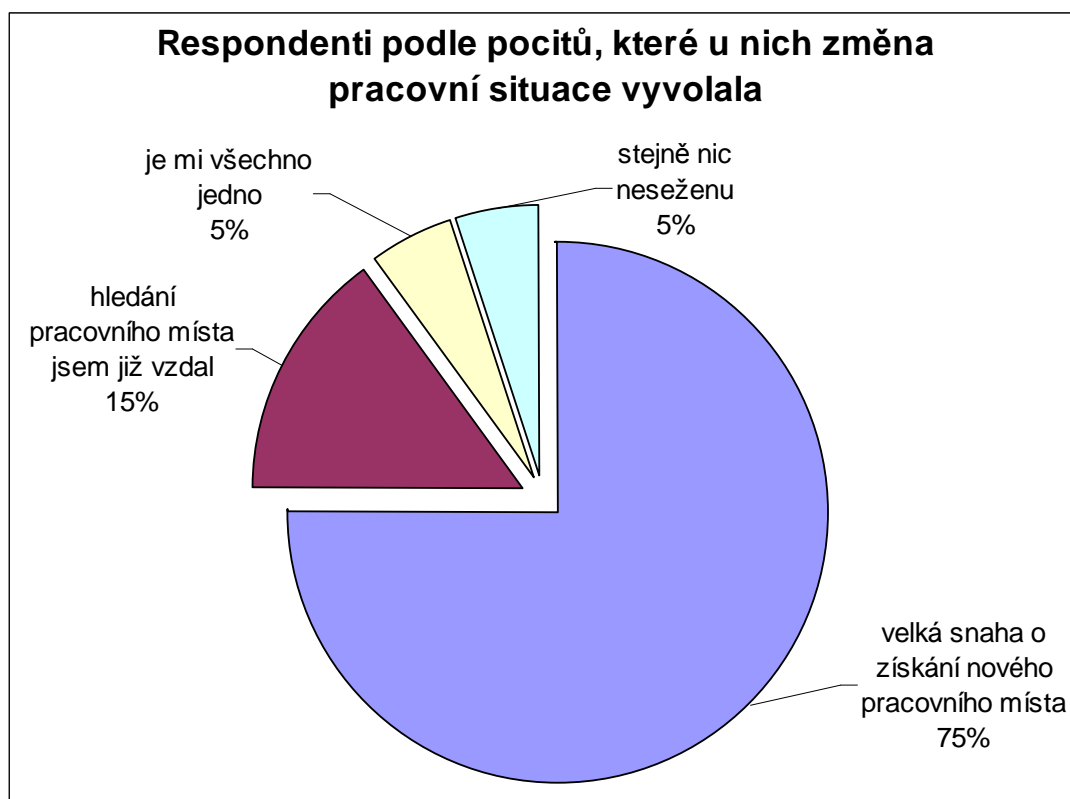

11.3.5 Pocity, které vyvolala změna pracovní situace

11.	Změna pracovní situace ve mě vyvolala:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) velkou snahu o získání nového pracovního místa	15	75
	b) hledání pracovního místa jsem již vzdal	3	15
	c) je mi všechno jedno	1	5
	d) stejně nic neseženu	1	5
	e) strach, bezmoc	0	0

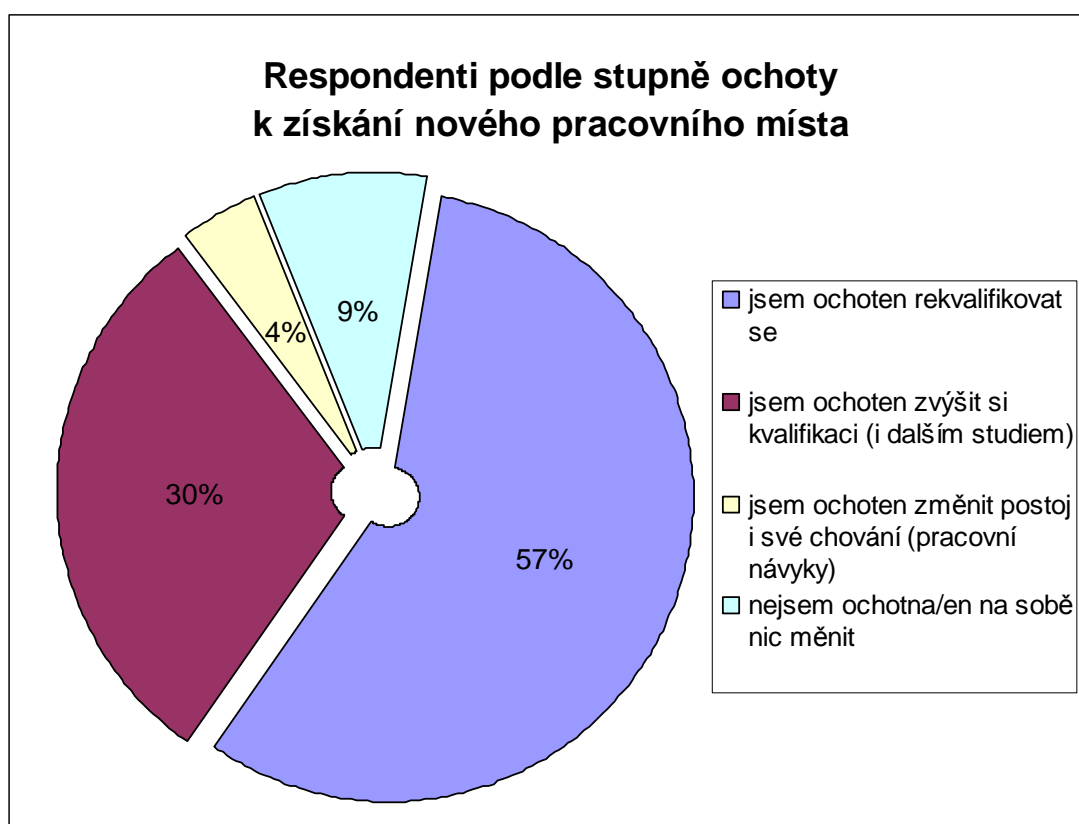
U patnácti respondentů vyvolala změna pracovní situace velkou snahu o získání nového pracovního místa, tři dotazovaní již hledání pracovního místa vzdali, jednomu dotázanému je všechno jedno a jeden se domnívá, že stejně zaměstnání nesežene.

11.3.6 Stupeň ochoty k získání pracovního místa

12.	K získání pracovního místa jsem ochotna/en:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) rekvalifikovat se	13	57
	b) zvýšit si kvalifikaci (i dalším studiem)	7	30
	c) změnit postoj i své chování (pracovní návyky)	1	4
	d) nejsem ochotna/en na sobě nic měnit	2	9

Z této otázky vyplynulo, že pro získání pracovního místa je ochotno se rekvalifikovat třináct dotázaných osob, sedm osob by bylo ochotno si zvyšovat kvalifikaci, a to třeba i dalším studiem. Změnit postoj i své chování za účelem získání pracovního místa je ochoten jeden respondent a dva dotazovaní vyznačili, že kvůli získání nového pracovního místa nejsou ochotni na sobě nic měnit.

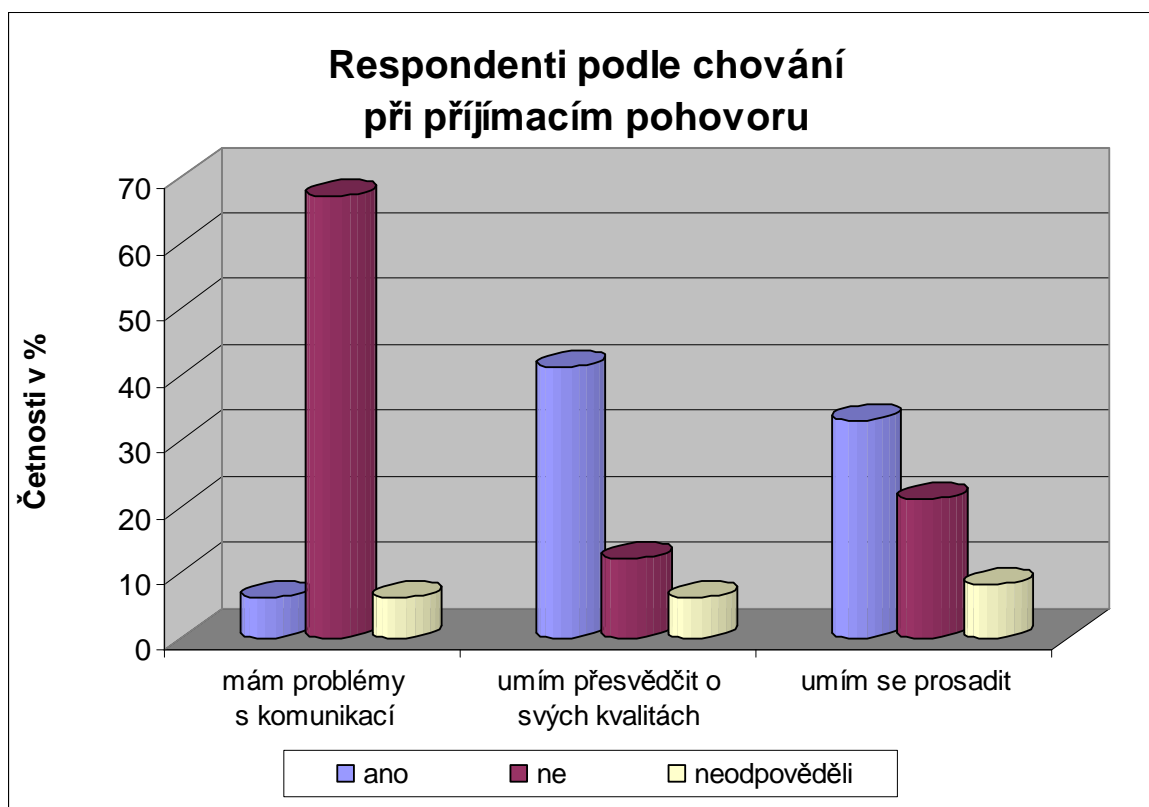
Podle měsíčního výkazu o nezaměstnanosti a volných pracovních místech, okres Liberec za měsíc leden 2010, bylo ve sledovaném okrese v rekvalifikaci ke konci předchozího měsíce 54 lidí. Naopak do rekvalifikace bylo ve sledovaném měsíci nově zařazených 96 uchazečů o rekvalifikaci a ve sledovaném období ukončilo rekvalifikaci 72 osob. V rekvalifikaci ke konci tohoto měsíce bylo 78 uchazečů.³¹

³¹ DVOŘÁK, Ladislav. *Měsíční informace o trhu práce v Libereckém kraji - leden 2010*. Liberec : Úřad práce, 2010. Měsíční výkazy o nezaměstnanosti a volných pracovních místech, okres Liberec - leden 2010.

11.3.7 Chování při přijímacím pohovoru

13.	Při přijímacím pohovoru	Ano		Ne	
		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) mám problémy s komunikací	2	6	16	67
	neodpověděli	2	6	0	0
	b) umím přesvědčit o svých kvalitách	15	41	3	12
	neodpověděli	2	6	0	0
	c) umím se prosadit	12	33	5	21
	neodpověděli	3	8	0	0

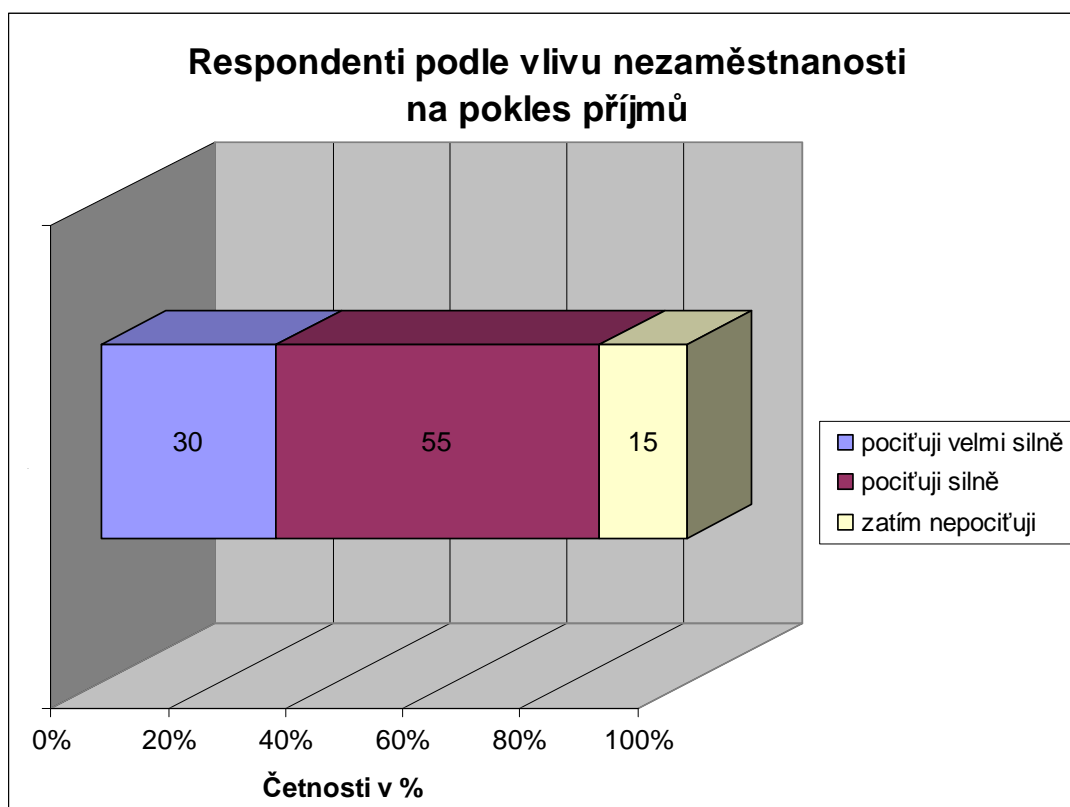
V odpovědi na tuto otázku uvedlo šestnáct dotázaných, že při přijímacím pohovoru nemá problémy s komunikací, dva dotázaní naopak uvedli, že problémy s komunikací při přijímacím pohovoru mají. Další dva respondenti na tuto otázku neodpověděli. To, že při přijímacím pohovoru umí přesvědčit o svých kvalitách, si myslí patnáct dotázaných, tři se domnívají, že tuto schopnost nemají a dva respondenti neodpověděli. Že se umí při přijímacím rozhovoru prosadit, si myslí dvanáct osob, pět osob si to naopak nemyslí a tři osoby na tuto otázku odpověď neuvedly.

11.3.8 Pokles příjmů a celkové životní úrovně

14.	Pokles příjmů a celkové životní úrovně pociťuji	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) velmi silně	6	30
	b) silně	11	55
	c) zatím nepociťuji	3	15

Z odpovědí na tuto otázku dotazníku vyplynulo, že pokles příjmů a celkové životní úrovně pociťuje silně jedenáct dotázaných osob. Šest respondentů uvedlo, že zaznamenalo velmi silný pokles a tři respondenti uvedli, že zatím pokles příjmů ani životní úrovně nepociťují.

Měsíční informace o trhu práce v okrese Liberec za měsíc leden 2010 uvádí, že nárok na podporu v nezaměstnanosti mělo ve sledovaném okrese 36,9 % uchazečů o zaměstnání.³²

³² DVOŘÁK, Ladislav. *Měsíční informace o trhu práce v Libereckém kraji - leden 2010*. Liberec : Úřad práce, 2010. Měsíční výkazy o nezaměstnanosti a volných pracovních místech, okres Liberec - leden 2010.

11.3.9 Vliv poklesu příjmů v nezaměstnanosti na vydání

15.	Pokles příjmů pociťuji nejvíce ve vydání	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) za bydlení	10	35
	b) za potraviny	6	22
	c) za služby	6	22
	d) za ošacení	2	7
	e) za rekreaci	0	0
	f) za kulturu	2	7
	g) za volný čas	0	0
	h) jiné – uveďte	0	0
	neodpověděli	2	7

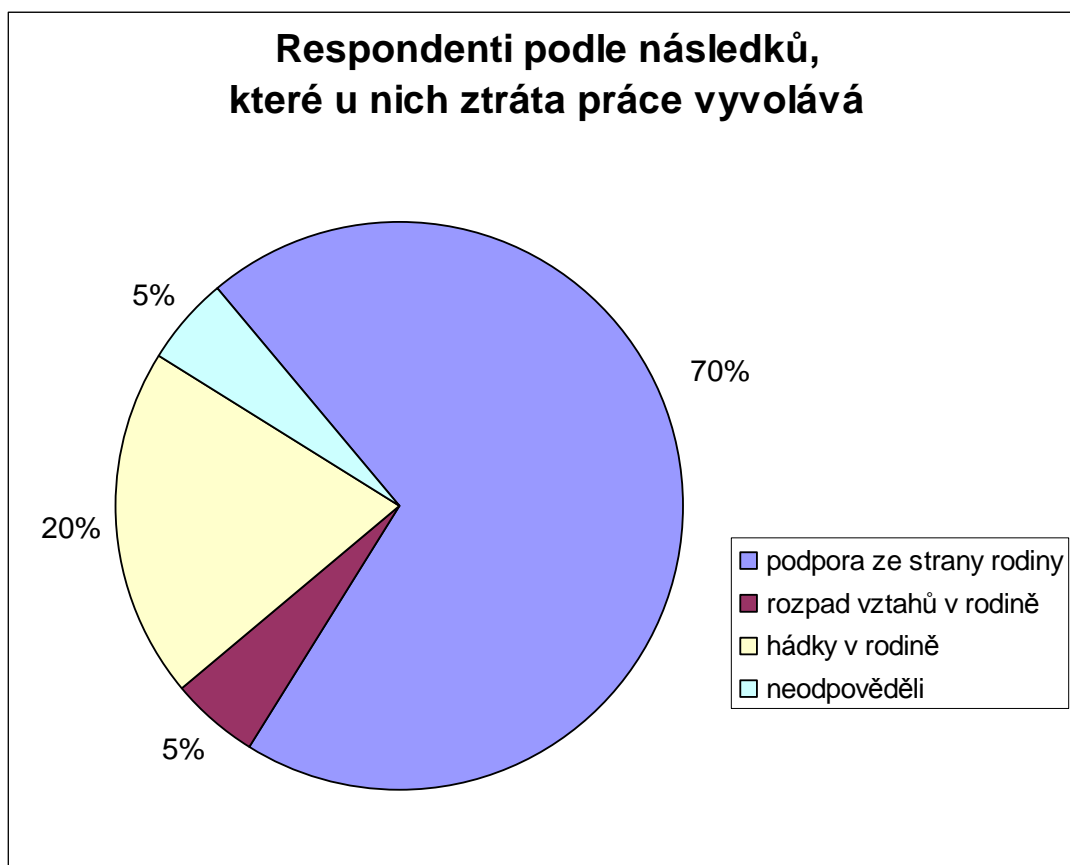
V tomto směru největší počet, tj. deset osob, odpovědělo, že pociťují pokles příjmů nejvíce ve výdajích za bydlení. Vždy po šesti respondentech konstatovalo problémy při výdajích za potraviny a dále za služby. Dvě osoby pociťují pokles příjmů při vydání za ošacení a stejný počet osob ve vydání za kulturu. Dva respondenti v dotazníku odpověď na tuto otázku nevyplnili.

11.3.10 Následky ztráty zaměstnání v rodině

16.	Ztráta práce má u mě za následek	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) podporu ze strany rodiny	14	70
	b) rozpad vztahů v rodině	1	5
	c) hádky v rodině	4	20
	d) násilí v rodině	0	0
	neodpověděli	1	5

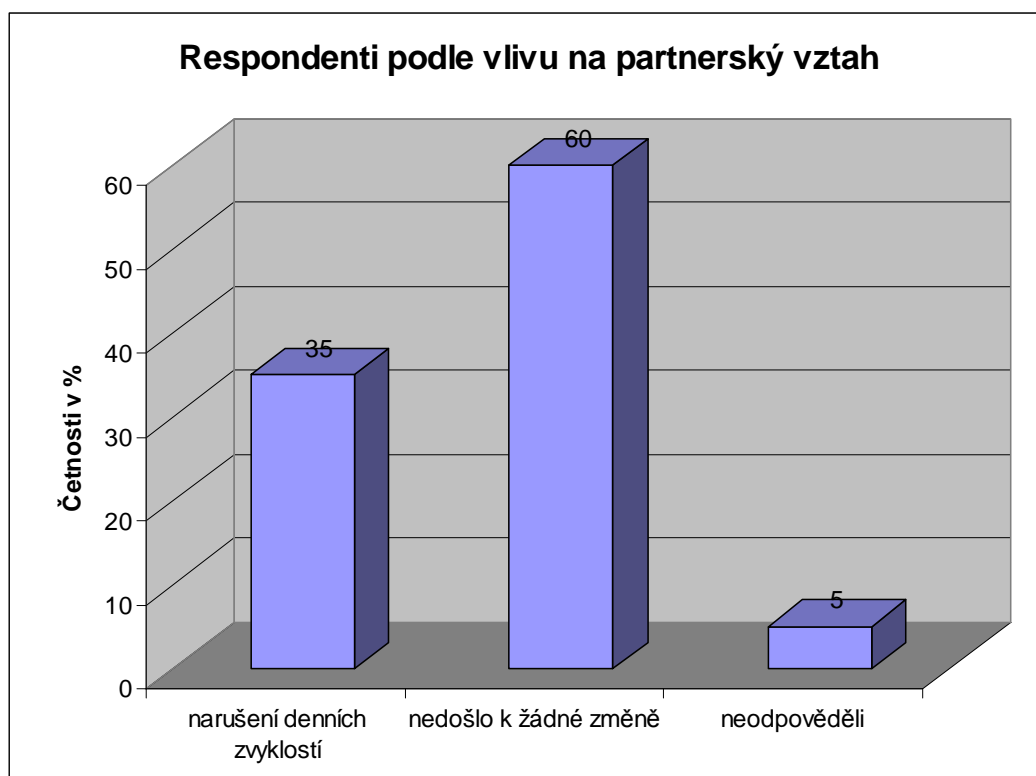
Podporu v nezaměstnanosti ze strany rodiny zaznamenalo čtrnáct dotázaných osob, u čtyřech dotázaných osob naopak v důsledku ztráty zaměstnání dochází v rodině k hádkám a jeden respondent uvedl jako následek ztráty zaměstnání rozpad vztahů v rodině. Jedna osoba na tuto otázku dotazníku neodpověděla.

11.3.11 Důsledky nezaměstnanosti na partnerský vztah

17.	V partnerském vztahu u mě došlo	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) k narušení denních zvyklostí	7	35
	b) přátelé se ode mne odvrátili	0	0
	c) nedošlo k žádné změně	12	60
	d) partner se mě straní, je pasivní	0	0
	e) jiné – uveďte	0	0
	neodpověděli	1	5

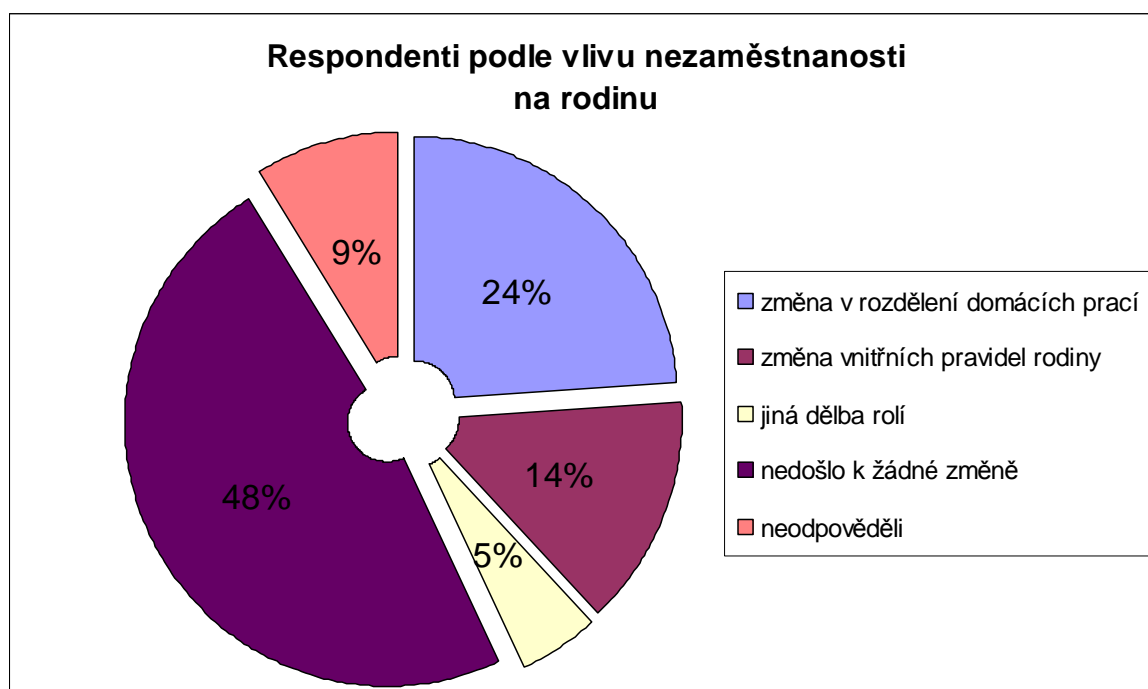
V této otázce bylo u respondentů zjišťováno, jaké důsledky má nezaměstnanost na jejich partnerský vztah. To, že nedošlo k žádné změně v partnerském vztahu, uvedlo dvanáct dotázaných, sedm uvedlo narušení denních zvyklostí a jeden respondent odpověď na tuto otázku nevyplnil.

11.3.12 Vliv nezaměstnanosti na rodinu

18.	V mé rodině došlo	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) ke změně v rozdělení domácích prací	5	24
	b) ve změně vnitřních pravidel rodiny	3	14
	c) k jiné dělbě rolí	1	5
	d) jiné – uveďte	0	0
	e) nedošlo k žádné změně	10	48
	neodpověděli	2	9

Zde byl zjišťován vliv nezaměstnanosti na rodinu. Z odpovědí vyplynulo, že nedošlo k žádné změně v rodině u deseti osob, pět osob odpovědělo, že u nich v rodině došlo ke změně v rozdělení domácích prací. Změnu vnitřních pravidel rodiny zaznamenali tři dotázaní, jeden uvedl jinou dělbu rolí a dvě osoby tento bod nevyplnili.

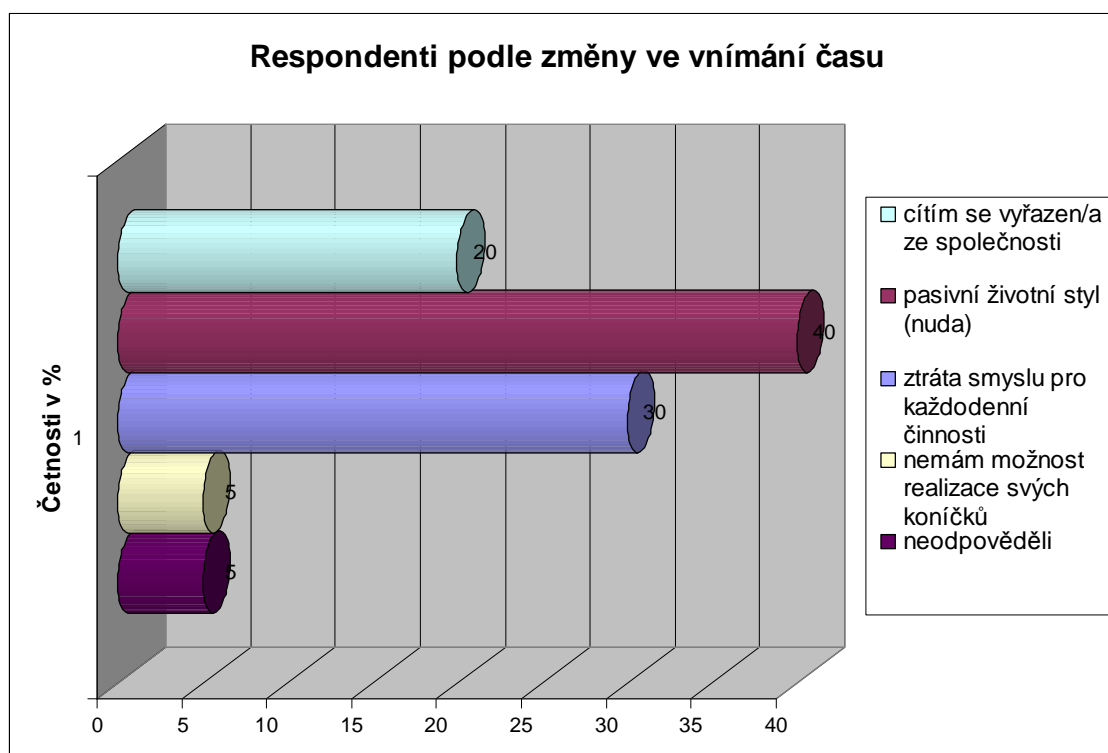

11.3.13 Změny ve vnímání času

19.	Ke změně u mě došlo i ve vnímání času	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) ke ztrátě smyslu pro každodenní činnosti	6	30
	b) k pasivnímu životnímu stylu (nuda)	8	40
	c) nemám možnost realizace svých koníčků	1	5
	d) cítím se vyřazen/a ze společnosti	4	20
	neodpověděli	1	5

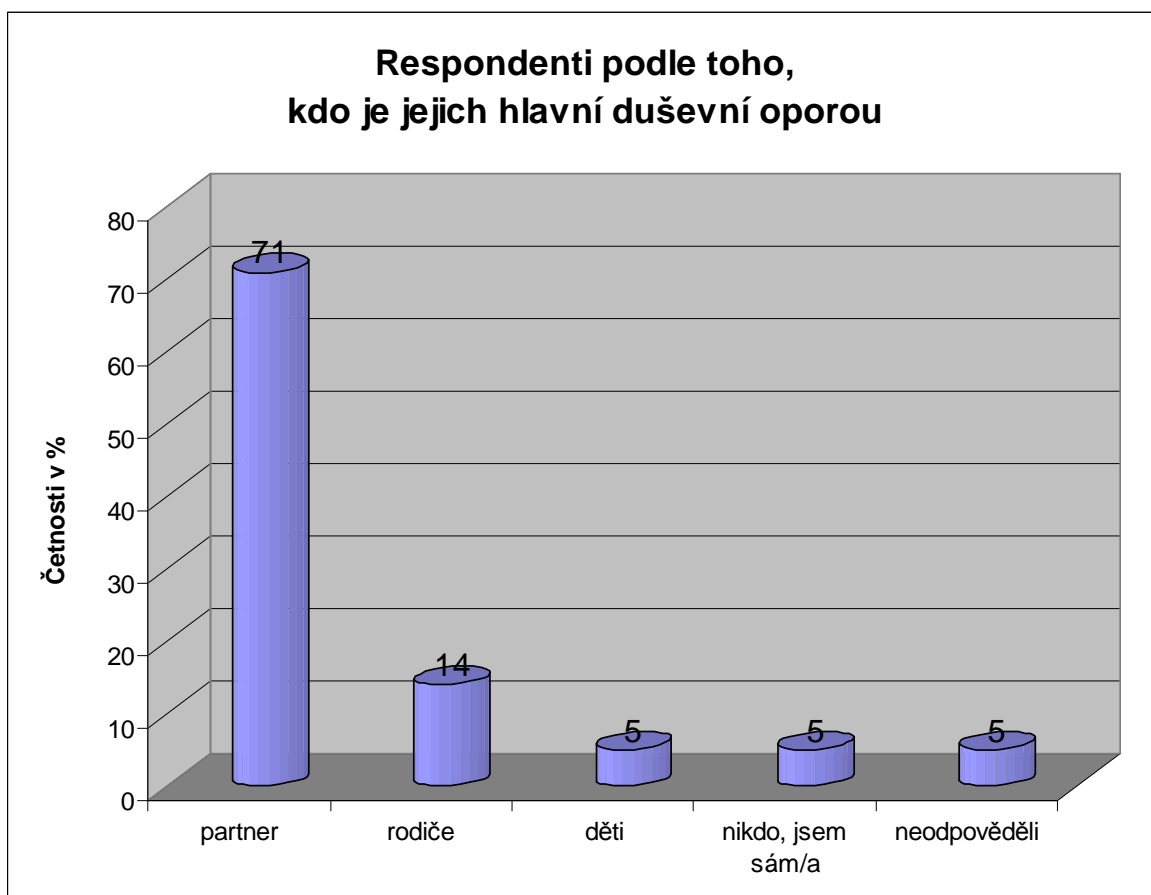
K pasivnímu vnímání času – nudě po dobu nezaměstnanosti se kladně vyjádřilo osm osob, šest uvedlo, že nezaměstnanost vyvolala ztrátu smyslu pro každodenní činnosti. To, že se cítí vyřazeno ze společnosti, potvrdily čtyři osoby a jeden respondent uvedl, že nemá možnost realizace svých koníčků. Jeden respondent se k této otázce nevyjádřil.

11.3.14 Hlavní duševní opora nezaměstnaného v těžkých chvílích

20.	Kdo je pro Vás hlavní duševní oporou v těžkých chvílích	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) partner	15	71
	b) rodiče	3	14
	c) děti	1	5
	d) přátelé	0	0
	e) nikdo, jsem sám/a	1	5
	neodpověděli	1	5

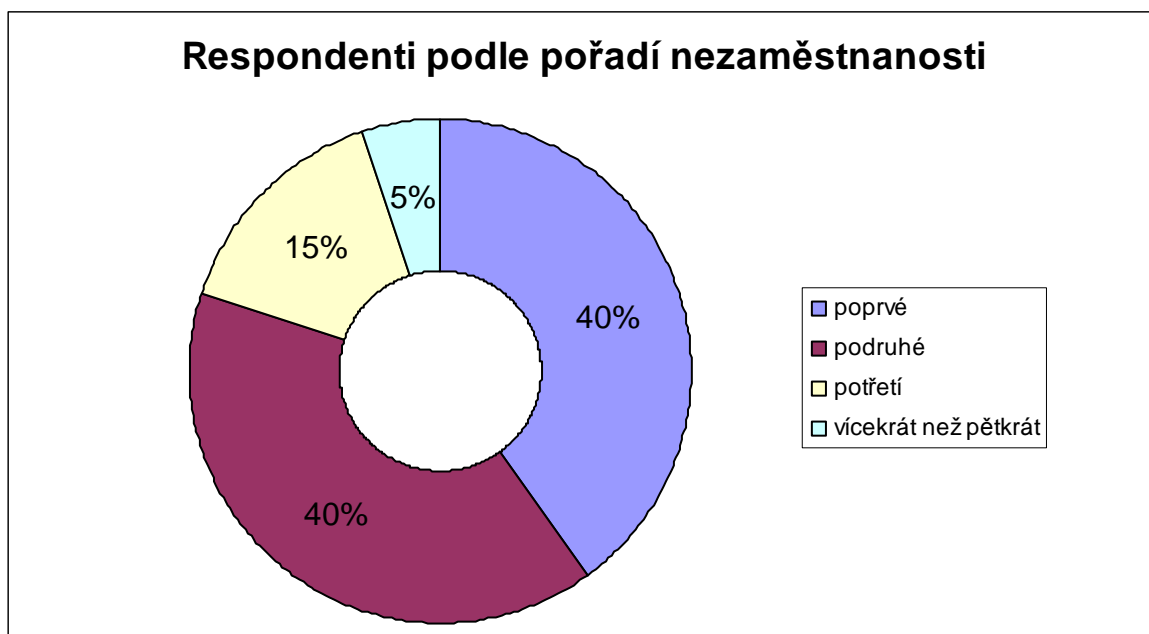
Pro patnáct dotázaných je hlavní duševní oporou v těžkých chvílích partner, pro tři dotázané jsou to rodiče, pro jednoho osloveného pak děti. Jeden respondent uvedl, že je i v těžkých chvílích sám, a jeden dotázaný odpověď na tento dotaz nevyplnil.

11.3.15 Kolikátá nezaměstnanost v pořadí

21.	Pokolikáté jste nezaměstnaná/ý	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) poprvé	8	40
	b) podruhé	8	40
	c) potřetí	3	15
	d) počtvrté	0	0
	e) popáté	0	0
	f) vícekrát než pětkrát	1	5

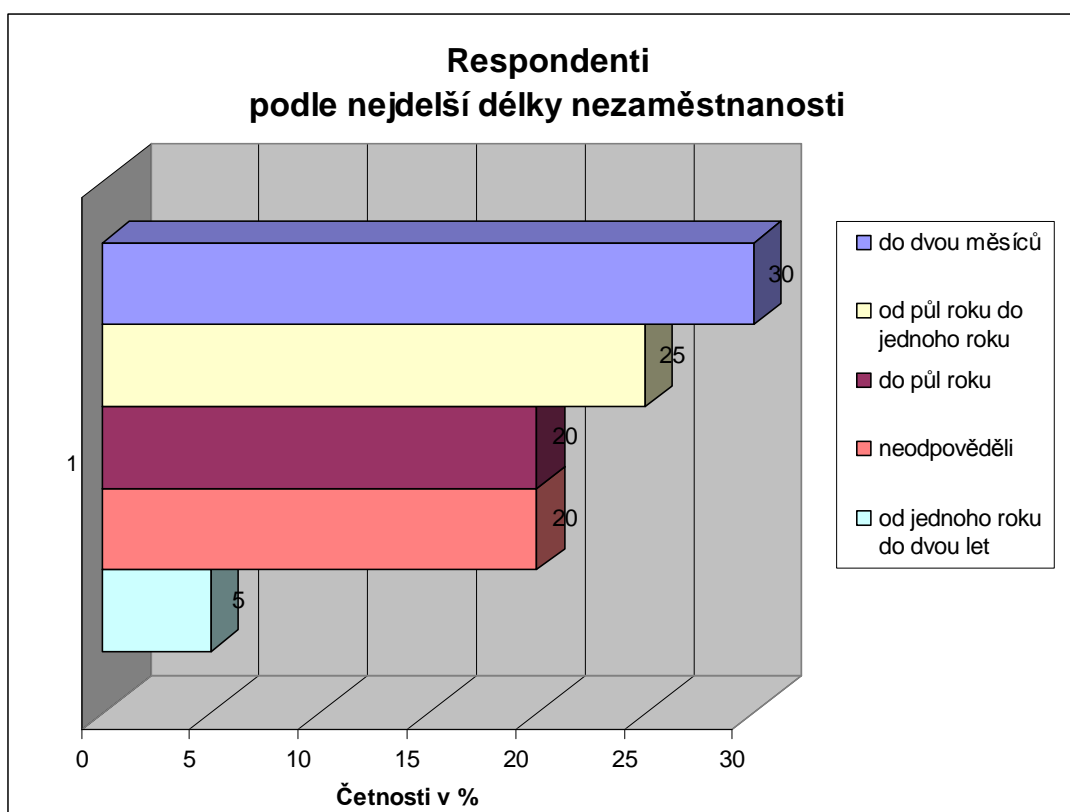
Z odpovědí na tento dotaz vyplynulo, že poprvé je nezaměstnáno osm oslovených. Stejný počet oslovených je pak nezaměstnáno v pořadí podruhé. Třetí nezaměstnanost v pořadí uvedli tři dotázaní a jeden je nezaměstnaný je bez práce již více než pětkrát.

11.3.16 Nejdelší nezaměstnanost

22.	Nejdéle jsem byl/a nezaměstnaná	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) do dvou měsíců	6	30
	b) do půl roku	4	20
	c) od půl roku do jednoho roku	5	25
	d) od jednoho roku do dvou let	1	5
	e) dva roky a více	0	0
	neodpověděli	4	20

Maximálně dva měsíce jako nejdéle trvající nezaměstnanost uvedlo šest respondentů, čtyři potvrdili, že jejich nejdelší nezaměstnanost netrvala déle než půl roku. Pět osob uvedlo nejdelší délku trvání doby bez práce v rozsahu od půl do jednoho roku a jeden od jednoho roku do dvou let. Čtyři osoby odpověď neuvedly.

12 Vyhodnocení dotazníkového šetření, srovnání získaných dat s předpoklady

V úvodu praktické části bakalářské práce byly stanoveny předpoklady. Nyní se budeme zabývat rozbořem výsledků a hodnocením výsledků dotazníků, které byly předloženy k vyplnění nezaměstnaným respondentům.

12.1 Předpoklad A

- A. Předpokládá se, že nezaměstnanost ovlivňuje rodinné nebo partnerské soužití nezaměstnaného jedince.

12.1.1 Shrnutí výsledků A

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nezaměstnanost v rodině měla vliv na podporu ze strany rodiny ve 14 případech, tj. 70 %, naopak hádky v rodině potvrdily 4 osoby, tj. 20 %.

V partnerském vztahu nedošlo k žádné změně u 12 osob, tj. 60 %, ale narušení denních zvyklostí uvedlo 7 osob, tj. 35 %.

V těžkých chvílích uvedlo oporu v partnerovi 15 osob, tj. 71 %, 3 osoby mají oporu ve svých rodičích, tj. 14 %, a 1 osoba u dětí, tj. 5 %. 1 osoba, tzn. 5 % uvedla osamělost.

12.2 Komentář, vyhodnocení A

V této části byl zkoumán předpoklad, zda nezaměstnanost ovlivňuje rodinné a partnerské soužití.

Předpoklad A se dotazníkovým šetřením jednoznačně potvrdil.

Ve výzkumném šetření se potvrdilo, že podpora v rodině a v partnerovi je zastoupena v kladném směru v největší míře. Nejvíce osob uvedlo, že jejich rodinné tíživá situace dopomohla k větší podpoře a pomoci od osob nejbližších.

Bylo zjištěno, že každý člověk, který přijde o zaměstnání, začne hledat oporu především ve svém nejbližší okolí. Pokud již má svou sekundární rodinu,

tak by pro něj v životě nejdůležitějším spojencem měl být partner (manžel), se kterým většinou sdílí jak své úspěchy, tak i své nezdary, ke kterým patří i ztráta zaměstnání. V případě primární rodiny je zřejmé, že nezaměstnaný najde oporu především u svých rodičů. Schopnost pomáhat a podpořit nezaměstnaného se dotýká především rodinných vztahů a jejich soužití.

12.3 Předpoklad B

B. Předpokládá se, že nezaměstnanost ovlivňuje využívání času nezaměstnaného.

12.3.1 Shrnutí výsledků B

Nezaměstnanost přivedla k pasivnímu životnímu stylu až nudě 8 dotázaných, tj. 40 %, ke ztrátě smyslu pro každodenní činnosti 6 osob, tj. 30 %. Vyřazení ze společnosti se cítí 4 osoby, tj. 20 %. 1 osoba, tj. 5 %, uvedla, že nemá možnost realizovat své koníčky. 1 osoba neodpověděla.

12.4 Předpoklad B1

B1. Předpokládá se, že v oblasti využívání času cítí nezaměstnaný největší ohrožení v podobě vyřazení ze společnosti.

12.4.1 Shrnutí výsledků B1

20 % osob uvedlo, že se v nezaměstnanosti cítí vyřazeno ze společnosti.

12.5 Komentář, vyhodnocení B a B1

Ukázalo se, že práce je pro osoby důležitá pro vytváření struktury volného času. Volný čas se většinou od výkonu práce odvíjí. Nadbytek volného času vede k pocitu nudy, což potvrdilo 40 % nezaměstnaných respondentů. Volný čas má být hlavně relaxací od doby zaměstnání, tedy především povinností, který nezaměstnaný nemá. Proto i volný čas nemá pro něj potřebnou strukturu času. V porovnání s odbornou literaturou se potvrdilo, že nezaměstnaný ztrácí pevný denní a časový plán, který je poznamenán denní rutinní prací. S odbornou literaturou se zjištění slučuje (Petr Mareš – Nezaměstnanost jako sociální problém).

Vzhledem k tomu, že nezaměstnanost vede k osamocení, je pro něj obtížné navazovat nové kontakty, a zároveň i ztratil kontakty s bývalými kolegy. Často na to, aby užitečně a plnohodnotně trávil volný čas nemá zároveň i dostatek finančních prostředků.

Předpoklad B, tj. že nezaměstnanost ovlivňuje využívání času nezaměstnaného, se dotazníkovým šetřením jednoznačně potvrdil.

Předpoklad že nezaměstnaný se cítí vyřazen ze společnosti, potvrdilo jen 20 % respondentů. Z celkového počtu dotázaných je to malé procento.

Předpoklad B1 se dotazníkovým šetřením nepotvrdil.

12.6 Předpoklad C

C. Předpokládá se, že pokles příjmů v nezaměstnanosti má vliv na životní úroveň a vydání nezaměstnaného (a jeho rodiny).

12.6.1 Shrnutí výsledků C

Silně pocítuje pokles příjmů a snížení životní úrovně 11 osob, tj. 55 %, velmi silně 6 osob, tj. 30 %. Pokles příjmů zatím nepocítují 3 osoby, tj. 15 %.

12.7 Předpoklad C1

C1. Nejvýznamněji se pokles příjmů osob v nezaměstnanosti projevuje u výdajů na bydlení.

12.7.1 Shrnutí výsledků C1

Výdaje za bydlení a jejich pokles v nezaměstnanosti pocítuje 10 osob, tj. 35 %. Po 6 osobách uvedlo největší potíže při výdajích za potraviny a služby, tj. 2 x 22 %. Vždy 2 osoby, tj. 2 x 7 % pocítují pokles příjmů nejvíce za ošacení a za kulturu.

12.8 Předpoklad C2

C2. Pokles příjmů osob v nezaměstnanosti má největší vliv na výdaje na potraviny.

12.8.1 Shrnutí výsledků C2

Výdaje za potraviny jsou obtížné při poklesu příjmů pro 6 osob, tj. 22 %. Totéž množství osob potvrdilo, že má pokles příjmů vliv i na poskytování služeb. Následuje vydání za ošacení a kulturu. Nejvíce, a to 35 % osob, narušuje pokles příjmů při vydání na bydlení.

12.9 Komentář, vyhodnocení C, C1 a C2

Předpoklad C se dotazníkovým šetřením potvrdil.

Předpoklad C1, tj. že se pokles příjmů nezaměstnaných osob nejvýznamněji projevuje u vydání na bydlení, se dotazníkovým šetřením potvrdil.

Předpoklad C2, tj. že má pokles příjmů největší vliv za výdaje na potraviny, se dotazníkovým šetřením nepotvrdil.

Mzda za práci je pro člověka důležitou složkou jeho příjmů, často jedinou. Mezi nezaměstnanými se dále setkáváme s lidmi, kteří jsou zabezpečeni třeba invalidním důchodem, rentou např. při nemoci z povolání, výsluhovým příspěvkem, pronájmem svých nemovitostí a tak podobně.

V případě předpokladu C bylo posuzováno, jak nezaměstnaný pocítuje svou finanční situaci při poklesu těchto příjmů, v době kdy je zabezpečen pouze podporou v nezaměstnanosti či sociálními dávkami a nebo na základě posouzení kompetentních úřadů musí jeho rodina vyjít např. pouze s příjmem druhého člena domácnosti. Domnívám se, že tato skutečnost je vždy obtížně řešitelná. Jak naznačují výsledky dotazníkového šetření, tak pokles finančních prostředků má silný vliv na životní úroveň u 55 % respondentů a velmi silný vliv u 30 % respondentů. Sociální podpora státu se jeví jako nedostatečná, často si lidé neuvědomují, že je myšlena především na krátké období nezaměstnanosti a ne proto, aby si lidé a často celé rodiny zvykly žít z nižších dávek na úkor všech ostatních pracujících. V současné době jsou velmi nákladnou složkou výdajů platby za bydlení spojené s výdaji především za energie, u nichž každoročně ceny vzrůstají.

Obtíže při placení spojené s výdaji za bydlení, tj. předpoklad C1, potvrdilo 35 % respondentů. Lze říci, že právě v tomto směru je obtížné šetřit, protože zálohy na tyto platby jsou pevně stanoveny a při nedodržení následují sankce, kterých se většinou

nezaměstnaný obává. Toto zjištění je v souladu s uváděnou literaturou (Dagmar Brožová – Společenské souvislosti trhu práce, nebo kolektiv autorů Štikar, Rymeš, Riegel, Hoskovec – Psychologie ve světě práce).

Výdaje za potraviny se pro nezaměstnané při poklesu příjmů jeví obtížně zvládnutelné (předpoklad C2) pro 22 % respondentů. Domnívám se, že potřebnost nákupu potravin umí nezaměstnaný pečlivěji zhodnotit. Začne pravděpodobně vybírat potraviny levnější, nakupuje třeba pouze levnější chléb či jogurty, omezí např. nákup kvalitní zeleniny a ovoce. U některých nezaměstnaných je však upřednostněn nákup cigaret či alkoholu před nákupem ovoce pro děti. Nezaměstnaný často začne sledovat slevové akce a nakupuje v nich. K tomu má zároveň i dostatek času. Při zjištění vzorku respondentů se pravděpodobně s jakýmsi omezením daří uspokojovat tyto potřeby většině nezaměstnaných.

12.10 Předpoklad D

- D. Předpokládá se, že nezaměstnaný nejvíce cítí osobní ohrožení v podobě ztráty pracovních návyků.

12.10.1 Shrnutí výsledků D

Za největší ohrožení v nezaměstnanosti považuje 10 osob, tj. 50 %, ztrátu kvalifikace. O jednu osobu méně, čili 9 osob, tj. 45 %, se obává, že v nezaměstnanosti ztratí své pracovní návyky. Pouze 1 osoba, tj. 5 %, považuje za největší ohrožení ztrátu zájmu k dalšímu pracovnímu životu.

12.11 Komentář, vyhodnocení D

Předpoklad D, tj. že největší ohrožení v nezaměstnanosti je ztráta pracovních návyků, lze na základě dotazníkového šetření považovat za platný.

Ztráta pracovních návyků se předpokládá spíše u dlouhodobě nezaměstnaných. Člověk si většinou zvykne na to nemít žádné povinnosti a naruší se mu pravidelní denní rytmus, který je vlastní zaměstnaným osobám a který je spojen s pravidelností, ať již od nutnosti ranního vstávání a plnění pracovních úkolů, tak zároveň potřeby zajistit běžný chod domácnosti často spojený s výchovou dětí a zabezpečení jejich potřeb.

To vše zaměstnaný zvládá a má často stanovený pevnější řád.

Ve chvíli, kdy ztratí zaměstnání, mu najednou zbývá na vše dostatek času, který si potřebám přizpůsobí a neumí si představit, jak vše zvládal současně s povoláním.

Domnívám se, že po určité době je pro nezaměstnaného obtížné zařadit se do pracovního procesu a zároveň často ztrácí i své schopnosti, které nemá jak rozvíjet. Tyto obavy potvrdilo i 45 % respondentů.

12.12 Předpoklad E

E. Předpokládá se, že nová situace vyvolá u nezaměstnaného velkou snahu k získání nového pracovního místa.

12.12.1 Shrnutí výsledků E

Velkou snahu o získání nového pracovního místa potvrdilo 15 osob, tj. 75 %. 3 osoby, tj. 15 %, uvedly, že hledání pracovního místa již vzdaly a vždy u 1 osoby, tj. 2 x 5 %, měla změna pracovní situace za následek to, že je jim všechno jedno anebo se domnívají, že stejně žádnou práci neseženou.

12.13 Komentář, vyhodnocení E

Předpoklad E, tj. že nová situace vyvolá u nezaměstnaného velkou snahu k získání nového pracovního místa, dotazníkovým šetřením potvrdil.

Výzkumným šetřením a souhrnem jeho výsledků bylo zjištěno, že většina (75 %) nezaměstnaných se velmi snaží, aby po propuštění získala nové pracovní místo. Samotný fakt, že jsou bez práce, je pro mnoho lidí nepřijatelný a cítí to hlavně jako svou prohru. Proto o získání nového zaměstnání usilují v co nejkratší době. Někdy to bývá obtížné. V současné době je prvořadou podmínkou zaměstnavatelů především zaslání životopisu, na základě kterého se pouze část uchazečů dostává do dalších kol výběrových řízení. Teprve poté dojde k osobnímu kontaktu uchazeče se zaměstnavatelem. Často většině nezaměstnaných přijde takové řízení zdlouhavé a ještě častěji se setkávají s tím, že většina firem na jejich nabídku ani neodpoví. Domnívám se, že i takové jednání nezaměstnané odrazuje.

12.14 Předpoklad F

F. Předpokládá se, že nezaměstnaného nejvíce podpoří jeho rodina.

12.14.1 Shrnutí výsledků F

Podporu ze strany rodiny uvedlo 14 respondentů, tj. 70 %, naopak hádky v rodině potvrdily 4 osoby, tj. 20 %.

12.15 Předpoklad F1

F1. Ztráta práce nevede k rozpadu vztahů v rodině.

12.15.1 Shrnutí výsledků F1

V partnerském vztahu nedošlo k žádné změně u 12 osob, tj. 60 %, ale narušení denních zvyklostí uvedlo 7 osob, tj. 35 %.

V těžkých chvílích uvedlo oporu v partnerovi 15 osob, tj. 71 %, 3 osoby mají oporu ve svých rodičích, tj. 14 % a 1 osoba u dětí, tj. 5 %. Pouze 1 osoba uvedla, že je na vše sám/a a nikdo mu/jí není oporou v těžkých chvílích.

12.16 Předpoklad F2

F2. Ztráta práce vede k hádkám v rodině.

12.16.1 Shrnutí výsledků F2

Hádky v rodině potvrdily 4 osoby, tj. 20 % z celkového počtu oslovených.

12.17 Komentář, vyhodnocení F, F1 a F2

Předpoklad F, tj. že v nezaměstnanosti podpoří nezaměstnaného nejvíce jeho rodina, se potvrdil.

Nezaměstnanost v rodině měla vliv na podporu ze strany rodiny ve 14 případech, tj. 70 %, naopak hádky v rodině potvrdily 4 osoby, tj. 20 %. Pouze 1 osoba, tj. 5 %, uvedla rozpad vztahů v rodině, a proto se **předpoklad F1, že ztráta práce nevede k rozpadu vztahů v rodině, potvrdil.**

Předpoklad F2, tj. že ztráta práce vede k hádkám v rodině, se nepotvrdil zcela.

Nezaměstnanost postihuje hlavně rodinu nezaměstnaného. Je s ní v každodenním kontaktu a proto je předpoklad, že ztráta zaměstnání celou rodinu postihne nejen finančně, ale i v organizaci času a ve struktuře domácnosti celkově. Toto vše má vliv na soužití a emoce v celé rodině. Přesto se dotazníkovým šetřením potvrdila především soudržnost a podporu ve většině (70 %) rodin. Toto zjištění je souhlasné s uváděnou odbornou literaturou. (Petr Mareš – Nezaměstnanost jako sociální problém).

12.18 Předpoklad G

G. Předpokládá se, že největší oporou je pro nezaměstnaného partner.

12.18.1 Shrnutí výsledků G

Z celkového počtu dotázaných uvedlo hlavní duševní podporu v těžkých chvílích od partnera 15 osob, tj. 71 %. Následovali rodiče, které označili 3 osoby, tj. 14 %. Pouze 1 osoba, tj. 5 % považuje za hlavní oporu děti.

12.19 Předpoklad G1

G1. Přátelé pro nezaměstnaného nejsou hlavní oporou.

12.19.1 Shrnutí výsledků G1

V těžkých chvílích uvedlo oporu v partnerovi 15 osob, tj. 71 %, 3 osoby mají oporu ve svých rodičích, tj. 14 %, a 1 osoba u dětí, tj. 5 %. Pouze 1 osoba, tzn. 5 %, uvedla osamělost. Nikdo se nevyjádřil kladně k přátelům.

12.20 Komentář, vyhodnocení G a G1

Jak se potvrdilo již v části F., je pro nezaměstnaného největší oporou jeho rodina. Především je to partner, což uvedlo 71 % dotázaných. S přáteli sice trávíme svůj volný čas, přesto při ztrátě zaměstnání na ně nelze spoléhat. Potvrzuje se zároveň, že s přáteli trávíme většinou volný čas, ale pracovní čas s nimi sice probíráme; v krizové situaci jsou nám možná oporou duševní, ale pro sehnání pracovní příležitosti nejsou vhodní.

Většinou jsou rádi, že se neocitli v podobné situaci oni. Přátelé nejsou pro nezaměstnaného hlavní duševní oporou v těžkých chvílích.

Dotazníkovým šetřením se potvrdil předpoklad G, že největší oporou je pro nezaměstnaného partner.

Předpoklad G1, tj. že přátelé nejsou pro nezaměstnaného hlavní oporou, se dotazníkovým šetřením potvrdil.

13 Formulace závěrů – přehledná tabulka

Označení předpokladu	Formulace předpokladu	Potvrzeno dotazníkovým šetřením
A	Předpokládá se, že nezaměstnanost ovlivňuje rodinné nebo partnerské soužití nezaměstnaného jedince.	ANO
B	Předpokládá se, že nezaměstnanost ovlivňuje využívání času nezaměstnaného.	ANO
B1	<i>Předpokládá se, že v oblasti využívání času cítí nezaměstnaný největší ohrožení v podobě vyřazení ze společnosti.</i>	NE
C	Předpokládá se, že pokles příjmů v nezaměstnanosti má vliv na životní úroveň a vydání nezaměstnaného (a jeho rodiny).	ANO
C1	Nejvýznamněji se pokles příjmů osob v nezaměstnanosti projevuje u výdajů na bydlení.	ANO
C2	<i>Pokles příjmů osob v nezaměstnanosti má největší vliv na výdaje na potraviny.</i>	NE
D	Předpokládá se, že nezaměstnaný nejvíce cítí osobní ohrožení v podobě ztráty pracovních návyků.	ANO
E	Předpokládá se, že nová situace vyvolá u nezaměstnaného velkou snahu k získání nového pracovního místa.	ANO
F	Předpokládá se, že nezaměstnaného nejvíce podpoří jeho rodina.	ANO
F1	Ztráta práce nevede k rozpadu vztahů v rodině.	ANO
F2	<i>Ztráta práce vede k hádkám v rodině.</i>	NE
G	Předpokládá se, že největší oporou je pro nezaměstnaného partner.	ANO
G1	Přátelé pro nezaměstnaného nejsou hlavní oporou.	ANO

III. Shrnutí

14 Statistická data

Měsíční informace o trhu práce v okrese Liberec za měsíc leden 2010 uvádí, že k 31.1.2010 vykazuje evidence Úřadu práce ve sledovaném okrese celkem 10 058 uchazečů o zaměstnání, zatímco před rokem bylo v okrese Liberec o 2 945 nezaměstnaných méně.

Velmi se situace projevila ve velkém poklesu volných pracovních míst. Uvedený zdroj uvádí nekompromisní čísla – ke konci měsíce ledna bylo na Úřadu práce hlášeno 434 míst, tj. o 135 méně než před měsícem, a na jedno volné pracovní místo připadalo 23,2 uchazeče, přitom před rokem při počtu 1065 volných pracovních míst připadalo na jedno místo 6,7 uchazečů.³³

Vedle dotazníkového šetření (viz předchozí kapitoly) tedy i tyto údaje z praxe nasvědčují, že nezaměstnanost je velký problém, který je jevem meziročním, a je potřeba tuto situaci řešit.

---

³³ DVOŘÁK, Ladislav. *Měsíční informace o trhu práce v Libereckém kraji - leden 2010*. Liberec : Úřad práce, 2010. Měsíční výkazy o nezaměstnanosti a volných pracovních místech, okres Liberec - leden 2010.

15 Shrnutí - závěr

Nezaměstnanost je skutečnost, na kterou je málokdo připraven. Jedinci, kterému hrozí ztráta zaměstnání, se většinou dostane tato informace předem. Někteří jsou schopni se na tuto změnu připravit. Tím, že mají v záloze finanční prostředky, tzv. na horší časy. Nebo naopak umí pružněji reagovat a okamžitě, ještě než k této situaci dojde zaměstnání hledají, rozesílají své životopisy, navštěvují potencionální zaměstnavatele. Častým jevem dnešní doby je neustálé zvyšování kvalifikace, ať studiem nebo rekvalifikačními kurzy. I tento vklad by měl napomoci při změně zaměstnání.

Nezaměstnanost je velmi zraňující. Tato skutečnost přetrvává i v těch, kteří zaměstnání znovu našli. V jejich vědomí zůstává pocit neúspěchu a pochybností o vlastních schopnostech. Dnešní doba však přináší i nový fenomén, a to pocit, že si firmy svých zaměstnanců již neváží jako dříve, kdy bylo běžné setrvání u jedné firmy třeba několik desítek let. Dnešní stav je takový, že již při nástupu má člověk obavy o propuštění. Často vymizela solidnost firem, které hledají, jak na co získat prostředky z jiných zdrojů. Začalo být běžné, že když firmy pro své zaměstnance ztrácí zakázky, tak je sami posílají na podporu v nezaměstnanosti s tím, že je to pro ně výhodnější a že až se situace firmy zlepší, tak je znovu zaměstnají, což však už většinou nenastane.

Lidé začali být nedůvěřiví. I ti, kteří znovu našli zaměstnání, tak již většinou nejsou tak oddáni zaměstnavateli, ale značnou část důvěry či oddanosti mají v rodinu, která je v době ztráty zaměstnání podpořila a poskytla jim podporu. Nad úspěchem a postavením převažuje hodnota přežití a hlavně rodinného či partnerského zázemí a soudržnosti.

Při ztrátě zaměstnání se většinou jedinec snaží o rychlé získání nového pracovního místa. Vede ho k tomu i obava, aby neztratil své pracovní návyky a nesklouzl do apatie, že je hledání beznadějně. Často jsou lidé ochotni si kvalifikaci zvyšovat a domnívají se, že si tím otevrou cestu k lepším pracovním možnostem. Zvyšováním kvalifikace si zároveň upevňují rozvíjení svých pracovních schopností, z jejichž ztráty jak potvrdil výzkum mají obavy.

Dopady nezaměstnanosti na způsob života nezaměstnaného jedince mají vliv i při využívání volného času. Nezaměstnaný má volného času tolik, že neví, jak s ním naložit. Obtížně tráví nezaměstnaný volný čas, protože ztratil strukturu pevného

denního a časového plánu. Plnohodnotně trávit volný čas je složité i pro toho, kdo měl využití volného času spojené s finančně náročným koníčkem.

Finanční otázka je s nezaměstnaností spojena bolestivě. Člověk, který byl zvyklý na určitý příjem, má v nezaměstnanosti obavy o další přežití. Vynakládané prostředky na bydlení jsou pravidelnou nutností. Při výdajích za potraviny, oblečení, služby, kulturu atd. je sice možné být skromnější, ale opět to jedince velmi omezuje. Pokles životní úrovně stejně jako základní teze uvedené v předchozím textu, byl potvrzen výzkumným šetřením provedeným v této práci.

Dopad nezaměstnanosti na způsob života nezaměstnaného jedince byl s odbornou literaturou v této práci posuzován z několika pohledů. Situace nezaměstnaného je obtížná.

Doporučení nezaměstnanému, co v takové situaci dělat, je velmi individuální. Z hlediska finančních prostředků je možné se na toto období připravit například spořením v době zaměstnanosti. Existují již i různé způsoby pojištění, které mohou nezaměstnanému a případně jeho nejbližšímu okolí situaci ulehčit v období, kdy tuto zpětnou vazbu potřebuje. I při dlouhodobé nezaměstnanosti se pokusit zachovat si denní režim. Nevyhýbat se kontaktu s ostatními lidmi. Především oni mohou pomoci nezaměstnanému, aby se pro něj život nestal izolací. Při hledání nového pracovního místa být aktivní a zvyšováním kvalifikace si pokud možno otevřít více pracovních možností. Nespoléhat jen na sociální zajištění státu, ale i v období nezaměstnanosti žít svůj život zodpovědně.

16 Zdroje

BROŽOVÁ, D. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, B. a kolektiv, et al. *Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha 7 : Grada Publishing a.s., 2002. 240 s. ISBN 80-247-9006-8.

DVOŘÁK, Ladislav. *Měsíční informace o trhu práce v Libereckém kraji - leden 2010*. Liberec : Úřad práce, 2010. Měsíční výkazy o nezaměstnanosti a volných pracovních místech, okres Liberec - leden 2010.

FÜRST, M. *Psychologie včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-199-0.

HOCHMANOVÁ, Alexandra. Ztráta zaměstnání: šok srovnatelný se smrtí blízkého. *Mladá fronta dnes : Sedmička*. 10.12.2009, č. 35, s. 3.

KREBS, V. et al. *Sociální politika*. 4. přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1994. 151 s. ISBN 80-901424-9-4.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.

Nezaměstnanost - Wikipedie, otevřená encyklopedie [online]. 2001, 17.10.2006 [cit. 2010-02-02]. Text v češtině. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Nezam%C4%9Bstnanost>>.

NOVOSAD, L. *Základy teorie a metod sociální práce - II.díl : Vybrané problémy, přístupy a metody sociální práce*. 1. vyd. Liberec : Technická univerzita, 2004. 91 s.
ISBN 80-7083-890-6.

Ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele [online]. 2009, 20.7.2009
[cit. 2009-12-17]. Dostupný z WWW:
<http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/insolvency/ins_prava/>.

Právní předpisy o zaměstnanosti. 6. dopl. vyd. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006. 168 s. ISBN 80-86878-36-8.

SILLAMY, N. *Psychologický slovník*. Olomouc : Nakladatelství, 2001.
ISBN 80-244-0249-1.

ŠTIKAR, J., RYMEŠ, M., RIEGEL, K., HOSKOVEC, J. *Psychologie ve světě práce*.
Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0448-5.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2005.
ISBN 80-246-0841-3.

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1 Formulář dotazníku

Příloha č. 2 Výsledky dotazníkového šetření

Příloha č. 1 Formulář dotazníku

*Dobrý den,
dovoluji si Vás požádat o spolupráci při vyplnění tohoto dotazníku. Je vytvořen výhradně pro vypracování mé bakalářské práce, která bude závěrečnou prací k ukončení bakalářského studia (studium sociální práce, obor sociální pracovník) na Technické univerzitě v Liberci. Tématem mé bakalářské práce je nezaměstnanost a její dopady na způsob života nezaměstnaného. Vyplnění dotazníku je dobrovolné a zcela anonymní a zabere Vám jen několik minut. Předem děkuji.*

Označte (zakroužkujte) vždy jen jednu odpověď, příp. podtrhněte volbu ANO-NE.

1. Pohlaví: muž – žena (podtrhněte)

2. Věk:

- a) 15-17 let (mladiství)
- b) 18-29 let
- c) 30-39 let
- d) 40-49 let
- e) 50-59 let
- f) 60 a více

3. Rodinný stav:

- a) svobodná/ý
- b) vdaná/ženatý
- c) jiný (rozvedený/á, vdova/ec,...)

4. Nejvyšší ukončené vzdělání:

- a) základní
- b) vyučen/a
- c) středoškolské
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

5. Počet členů v domácnosti (včetně Vaší osoby):

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5
- f) více než 5

6. Nezaměstnaná/ý jsem:

- a) po dobu kratší než 1 měsíc
- b) po dobu kratší než 6 měsíců
- c) 6 měsíců – 1 rok
- d) 1 rok – 2 roky
- e) 2 roky – 3 roky
- h) 3 roky a více

7. Co považujete za největší osobní ohrožení v nezaměstnanosti:

- a) ztrátu pracovních návyků
- b) ztrátu kvalifikace
- c) izolaci, všichni se mi vyhýbají
- d) ztrátu zájmu k dalšímu pracovnímu životu

8. Po dobu nezaměstnanosti pociťuji:

- a) zhoršení psychického stavu
- b) nepociťuji žádnou duševní ani psychickou změnu

9. Informací o možném uplatnění na trhu práce:

- a) mám dostatek
- b) mám nedostatek

10. Nabídky zaměstnání získávám:

- a) pouze na úřadu práce
- b) z inzerátů v novinách
- c) přes známé a přátele
- d) z internetu
- e) využívám všechny uvedené způsoby

11. Změna pracovní situace ve mě vyvolala:

- a) velkou snahu o získání nového pracovního místa
- b) hledání pracovního místa jsem již vzdal
- c) je mi všechno jedno
- d) stejně nic neseženu
- e) strach, bezmoc

12. K získání pracovního místa jsem ochotna/en:

- a) rekvalifikovat se
- b) zvýšit si kvalifikaci (i dalším studiem)
- c) změnit postoj i své chování (pracovní návyky)
- d) nejsem ochotna/en na sobě nic měnit

13. Při přijímacím pohovoru:

- a) mám problémy s komunikací ANO-NE (zaškrtněte)
- b) umím přesvědčit o svých kvalitách ANO-NE (zaškrtněte)
- c) umím se prosadit ANO-NE (zaškrtněte)

14. Pokles příjmů a celkové životní úrovně pocítuji:

- a) velmi silně
- b) silně
- c) zatím nepocítuji

15. Pokles příjmů pocítuji nevíce ve vydání:

(nevypĺňujte, pokud jste v předchozí otázce označili odpověď c)

- a) za bydlení
- b) za potraviny
- c) za služby
- d) za ošacení
- e) za rekreaci
- f) za kulturu
- g) za volný čas
- h) jiné (uveďte: .....)

16. Ztráta práce má u mě za následek:

- a) podporu ze strany rodiny
- b) rozpad vztahů v rodině
- c) hádky v rodině
- d) násilí v rodině

17. V partnerském vztahu u mě došlo:

- a) k narušení denních zvyklostí
- b) přátelé se ode mne odvrátili
- c) nedošlo k žádné změně
- d) partner se mě straní, je pasivní
- e) jiné (uveďte: .....)

18. V mé rodině došlo:

- a) ke změně v rozdělení domácích prací
- b) ve změně vnitřních pravidel rodiny
- c) k jiné dělbě rolí
- d) jiné (uveďte: .....)
- e) nedošlo k žádné změně

19. Ke změně u mě došlo i ve vnímání času:

- a) ke ztrátě smyslu pro každodenní činnosti
- b) k pasivnímu životnímu stylu (nuda)
- c) nemám možnost realizace svých koníčků
- d) cítím se vyřazen/a ze společnosti

20. Kdo je pro Vás hlavní duševní oporou v těžkých chvílích:

- a) partner
- b) rodiče
- c) děti
- d) přátelé
- e) nikdo, jsem sám/a

21. Pokolikáté jste nezaměstnaná/ý:

- a) poprvé
- b) podruhé
- c) potřetí
- d) počtvrté
- e) popáté
- f) vícekrát než pětkrát

22. Nejdéle jsem byl/a nezaměstnán/a:

- a) do dvou měsíců
- b) do půl roku
- c) od půl roku do jednoho roku
- d) od jednoho roku do dvou let
- e) dva roky a více

Děkuji za Váš čas, který jste vyplnění dotazníku věnoval/a.

Příloha č. 2 Výsledky dotazníkového šetření

(absolutní a procentní vyjádření odpovědí vzorku respondentů)

Výsledky dotazníkového šetření vyjádření v absolutních číslech a procenty:

Č. ot.	Obsah otázky		Počet odpovědí		
1.	Pohlaví		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	
	Muž		9	45	
	Žena		11	55	
2.	Věk	Ženy		Muži	
		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	15 – 17 let (mladiství)	1	5	1	5
	18 – 29 let	4	20	0	0
	30 – 39 let	3	15	2	10
	40 – 49 let	1	5	2	10
	50 – 59 let	2	10	4	20
	60 a více	0	0	0	0
3.	Rodinný stav		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	
	Svobodná/ý		6	30	
	Vdaná/ženatý		13	65	
	Rozvedený, rozvedená		1	5	
	Vdova, vdovec		0	0	
	Jiný:		0	0	
4.	Nejvyšší ukončené vzdělání		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	
	Základní		4	20	
	Vyučen		7	35	
	Středoškolské		7	35	
	Vyšší odborné		1	5	
	Vysokoškolské		1	5	
5.	Počet členů domácnosti (vč. respondenta)		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	
	1		2	10	
	2		6	30	
	3		7	35	
	4		3	15	
	5		2	10	
	Více než 5		0	0	
6.	Délka nezaměstnanosti		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	
	Po dobu kratší než 1 měsíc		0	0	
	Po dobu kratší než 6 měsíců		8	40	
	6 měsíců – 1 rok		9	45	
	1 rok – 2 roky		2	10	
	2 roky – 3 roky		1	5	
	3 roky a více		0	0	

7.	Co považujete za největší ohrožení v nezaměstnanosti:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření		
	a) Ztrátu pracovních návyků	9	45		
	b) ztrátu kvalifikace	10	50		
	c) izolaci, všichni se mi vyhýbají	0	0		
	d) ztrátu zájmu k dalšímu pracovnímu životu	0	0		
	neodpověděli	1	5		
8.	Po dobu nezaměstnanosti pociťuji:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření		
	a) zhoršení psychického stavu	11	55		
	b) nepociťuji žádnou duševní ani psychickou změnu	9	45		
9.	Informací o možném uplatnění na trhu práce:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření		
	a) mám dostatek	18	90		
	a) mám nedostatek	2	10		
10.	Nabídky zaměstnání získávám:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření		
	a) pouze na úřadu práce	6	25		
	b) z inzerátů v novinách	3	12		
	c) přes známé a přátele	4	17		
	d) z internetu	4	17		
	e) využívám všechny uvedené způsoby	7	29		
11.	Změna pracovní situace ve mě vyvolala:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření		
	a) velkou snahu o získání nového pracovního místa	15	75		
	b) hledání pracovního místa jsem již vzdal	3	15		
	c) je mi všechno jedno	1	5		
	d) stejně nic neseženu	1	5		
	e) strach, bezmoc	0	0		
12.	K získání pracovního místa jsem ochotna/en:	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření		
	a) rekvalifikovat se	13	57		
	b) zvýšit si kvalifikaci (i dalším studiem)	7	30		
	c) změnit postoj i své chování (pracovní návyky)	1	4		
	d) nejsem ochotna/en na sobě nic měnit	2	9		
13.	Při přijímacím pohovoru	Ano		Ne	
		Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) mám problémy s komunikací	2	6	16	67
	neodpověděli	2	6	0	0
	b) umím přesvědčit o svých kvalitách	15	41	3	12
	neodpověděli	2	6	0	0
	c) umím se prosadit	12	33	5	21
	neodpověděli	3	8	0	0

14.	Pokles příjmů a celkové životní úrovně pocitů	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) velmi silně	6	30
	b) silně	11	55
	c) zatím nepocítuji	3	15
15.	Pokles příjmů pocitů nejvíce ve vydání	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) za bydlení	10	35
	b) za potraviny	6	22
	c) za služby	6	22
	d) za ošacení	2	7
	e) za rekreaci	0	0
	f) za kulturu	2	7
	g) za volný čas	0	0
	h) jiné – uveďte	0	0
	neodpověděli	2	7
16.	Ztráta práce má u mě za následek	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) podporu ze strany rodiny	14	70
	b) rozpad vztahů v rodině	1	5
	c) hádky v rodině	4	20
	d) násilí v rodině	0	0
	neodpověděli	1	5
17.	V partnerském vztahu u mě došlo	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) k narušení denních zvyklostí	7	35
	b) přátelé se ode mne odvrátili	0	0
	c) nedošlo k žádné změně	12	60
	d) partner se mě straní, je pasivní	0	0
	e) jiné – uveďte	0	0
	neodpověděli	1	5
18.	V mé rodině došlo	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) ke změně v rozdělení domácích prací	5	24
	b) ve změně vnitřních pravidel rodiny	3	14
	c) k jiné dělbě rolí	1	5
	d) jiné – uveďte	0	0
	e) nedošlo k žádné změně	10	48
	neodpověděli	2	9
19.	Ke změně u mě došlo i ve vnímání času	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) ke ztrátě smyslu pro každodenní činnosti	6	30
	b) k pasivnímu životnímu stylu (nuda)	8	40
	c) nemám možnost realizace svých koníčků	1	5
	d) cítím se vyřazen/a ze společnosti	4	20
	neodpověděli	1	5

20.	Kdo je pro Vás hlavní duševní oporou v těžkých chvílích	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) partner	15	71
	b) rodiče	3	14
	c) děti	1	5
	d) přátelé	0	0
	e) nikdo, jsem sám/a	1	5
	neodpověděli	1	5
21.	Pokolikáté jste nezaměstnaná/ý	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) poprvé	8	40
	b) podruhé	8	40
	c) potřetí	3	15
	d) počtvrté	0	0
	e) popáté	0	0
	f) vícekrát než pětkrát	1	5
22.	Nejdéle jsem byl/a nezaměstnaná	Absolutní vyjádření	Procentní vyjádření
	a) do dvou měsíců	6	30
	b) do půl roku	4	20
	c) od půl roku do jednoho roku	5	25
	d) od jednoho roku do dvou let	1	5
	e) dva roky a více	0	0
	neodpověděli	4	20